

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ.

Π. ΒΕΡΓΩΤΗ.

ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π. Π. ΧΩ.

1876.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

576

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

186642
(B13027)

*Εξ τῆς βιβλίου Π. Μικροῦ
ἀποστέλλεται τὸ
3^{ον} ἀριθμὸν*

Π. ΒΕΡΓΩΤΗ.

ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π ΠΧΩ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ 1876.

Non v'accorgete Voi, che noi siam vermi
nati a formar l'angelica farfalla,
che vola alla giustizia senza schermi!
(Ἀλιγέρης Καθαρτ. 10. 124.)

Βαθεῖα νύκτα ἐπερίζωνε τὸν κόσμον ὅλον· καὶ μέ-
σα εἰς τὴν ὕλην βυθισμένοι ἐκοιμῶντο τὸν βαθὺν
τὼν ὕπνου αἱ δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύ-
ματος. Λῆρνη· ἰδοὺ λυκαυγὲς γλυκὺ κατὰ τὸν
Ὀλυμπον, κατὰ τὸν Παρνασσόν, καὶ εἰς τὴν
ἱερὰν ἐκείνην γῆν, ὅλαι ὠραιότης καὶ εὐρυθμία καὶ
χάρις, ἐξύπνησαν αἱ ἀνθρώπιναι δυνάμεις. Ἦτον ἡ
πρώτη θελκτικὴ νεότης τοῦ κόσμου καὶ ἡ παρ-
θενικὴ εὐμορφία τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ πνεῦμα ἐπισύρει τὸν πόλεμον τῆς ὕλης.
Ἐκαὶ τόσον πνεῦμα πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ μὴν
ἐπισύρῃ τὴν ἔχθραν ὁλης τῆς ὕλης ἐναντίον τοῦ;
Ἀλλὰ τώρα ἐκστατικὸς ὁ κόσμος θενὰ ἰδὼ τί ἐναν-
τίον τοῦ πνεύματος δύναται ἡ ὕλη; Ὁ κολοσ-
σαῖος ὄγκος τῆς Ἀσίας τῆς βαρβάρου, μὲ ὅλον
τοῦ τὸ βάρος, ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὴν χαρίεσσαν
κοιτίδα τοῦ Ναρκίσσου καὶ τοῦ Πρακλέους. Ἐ-
τρεμεν ἡ γῆ ὑποκάτω ἀπὸ τοῦ κυλιόμενου ὄγκου
ἐκείνου.

ΠΑΡΩΑΤΕΙΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

πνεῦμα τὸ γενναῖον καὶ τὸ χάριεν· ἐκινδύνευεν ἡ ἐλευθερία τοῦ κόσμου νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τῆς γῆς τὸ πρόσωπον· δλόγυρα, τοῦ κόσμου αἱ ἀφροὶ καρδίαι δειλιασμέναι ἦσαν διὰ τοῦ Κόδρου τὴν πατρίδα.

Ἄλλ' εἰς τὴν γῆν ἐκείνην δὲν ἐγνωρίζετο ὁ φόβος. Ἡ Ἑλλὰς ἦτον ἓνας Ἡρακλῆς. Ἐλλειπε τὸ θάρρος ἀπὸ τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ σωρευμένον ἐκεῖ ἦτον, — εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν μητέρων. Κατὰ τοῦ φαντάσματος τῆς ὕλης ὥρμησεν ὁ Ἡρακλῆς αὐτὸς λαός. Εἶδε τὴν ὁρμὴν του ὁ κίνδυνος, ὁ θάνατος εἶδε τὴν ὁρμὴν του, καὶ ὠπισθοδρόμησαν. Ὁρμησεν ὁ Ἡρακλῆς αὐτός, καὶ ἠφάνισε τὸ φάσμα.

Εἰς τὴν τρομακτικὴν καὶ θορυβωδεστάτην αὐτὴν σύγκρουσιν τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς βίας τῆς ὕλης, ἐνῶ ἤκούετο ὁ ἀνατριχιαστικός πάταγος τῶν συντριβομένων ἡρωϊκῶν κοκφάλων του, ὅλος ζῶν ἐν μέσῳ τοῦ θανάτου, μὲ παρφορὰν ἀγίαν, ὑπερασπίζετο ὁ ἥρωας λαός αὐτός τὴν τιμὴν τῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἐνώπιον τῶν ἐκθαμβῶν ἀστερισμῶν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἔκτοτε, μὲ ἀγερωχίαν πλέον, γοργὰ ὁ πλανήτης μας διατρέχει τὸ διάστημα, καὶ υπερήφανα ἀντιμετωπίζει πᾶσαν λαμπρότητα τοῦ ἀπεράντου χάους.

Ἐνόςῳ, ἐπάνω ἀπὸ τῆς ζωῆς τῶν κλαυσιγέλων, εἰς αἰθρίαν χώραν, ὅπου εἶναι γαλήνη καὶ εἰρήνη·

σκηπτρον κρατεῖ καὶ βασιλεύει τοῦ ὡραίου, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ ἡ ἀγνή τριάς, ἐνόςῳ ζῇ καὶ θάλλει εἰς τὰς καρδίας τῶν θνητῶν ὁ ἐρως δι' αὐτὴν ὁ φλογερὸς, ὑποχρεωμένος εἶναι τοῦ πολιτισμένου κόσμου ὁ ἄφρὸς, νὰ κλίνη καὶ κεφαλὴν καὶ γόνυ ἐνώπιον τῆς ἀκτινοβολίας ἐκείνης, ὅπου φέρει ἀκατάπαυστα αὐγὰς καὶ ἀνατολὰς εἰς τὰς ψυχὰς, εἰς τὰς καρδίας, καὶ ὅπου εἰς πᾶσαν ἀκραν τῆς ὑψηλίου, ὅπου ἄσπονδα μισεῖται ὕλη καὶ δουλεία, θριαμβευτικὰ ἠχολογεῖ μὲ τὰς ἀρμονικὰς ταύτας συλλαβὰς, *ἐλευθερισμός*.

Ἄλλὰ ἕως πότε ἐνίκα καὶ ἐμεγαλύνετο ὁ Ἡρακλῆς αὐτός λαός; Νικητὴς ἐδέχνετο, ἐνόςῳ εἶχε μαζὶ τὴν σεμνὴν ἐκείνην θεότητα, τοῦ ἐφάνη ἐπάνω εἰς τὸν Κιθαιρῶνα — τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν ἀνατροφὴν. Ἀμα τὴν ἡγήθη αὐτός, τὸν ἡγήθη καὶ ἐκείνη, καὶ περίλυπος, ζηλότυπος καὶ ὀργίλη ὑπῆγε καὶ εὗρηκεν ἄλλον θιασώτην λαόν, καὶ μὲ αὐτὸν ἰδοὺ τὴν αἰφνης ἐναντίον τοῦ πρώτου τῆς συντρόφου, καὶ ὅλη ὁρμὴ τὸν ἐδικεῖται μὲ τὴν ἀκραν ἐκείνην πικρίαν 146, καὶ ἔπειτα μὲ τὸν ἀνήκουστον θρήνον ἐκείνον 1453.

Ἄλλ' ἡ θεότης αὕτη εἶναι γενναία καὶ προθύμως συγχωρεῖ; Ἦρχισαν τῶν Ἑλλήνων οἱ υἱοὶ νὰ ἐγκολπώνωνται τὸ ζωοποιόν πνεῦμα τῆς νέας ζωῆς τῆς νεωτέρας κοινωνίας, ἤρχισαν ν' ἀσπάζονται τὴν νοουμένην γαλήνην, ἤρχισαν νὰ πλη-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

σιάζουν τὴν σεμνὴν αὐτὴν Θεάν; — καὶ ἰδοὺ καὶ αὕτη πρόθυμος νὰ φιλιωθῇ καὶ πάλιν μὲ αὐτούς· καὶ ἰδοὺ, μίαν καλὴν αὐγὴν, αὐταπάρνησιν καὶ θάρρος τοὺς γεμίζει, καὶ ὥσάν εἰς κάποιαν λαμπρὰν πανήγυριν ἡρώεσμοῦ μεγάλῃν, ἐνώπιον ὅλων τῶν ἐκστατικῶν ὁλόγυρα λαῶν τῆς γῆς, τοὺς καταστολίζει μὲ τὴν ἀσωτείαν ἐκείνην τῶν δαφνῶν, ὅπου μετροῦν τὰ 1821, καὶ μὲ αὐτὰς κατασκευάζει τῆς ἄκρας ἐντροπῆς τὰς δύο ἐκείνας τοῦ ἔθνους κοκκινάδας, ὅπου σημαδεύουν οἱ δύο ἀνωτέρω ἀριθμοί.

Τότε ἦτον ὅπου τὰ τέσσαρα τὰ ἀτρόμητα τῶν υἱῶν τοῦ Κυναγιέρου, μὲ τῆς γενναίας Θεᾶς τὴν συντροφίαν, ἐβίασαν τὸ κύμα, Πυριφλεγέθων διὰ τοὺς ἐχθρούς νὰ γίνῃ, καὶ κατεχλεύασαν τὰς πολιτοκρίας μὲ τοὺς φλογώδεις ἀνατιναγμούς, καὶ ἐμυκτήρισαν τὸν κίνδυνον, καὶ ἐσατύρισαν τὸν θάνατον, καὶ ἐσφενδονοῦσαν τὰ κορμιά καὶ τὰς ψυχὰς των κατ' εὐθείαν πρὸς τὰ ἄστρα, διὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐκεῖ, ἐνώπιον τοῦ Παντοδυνάμου, ἐναντίον τῆς ψυχρᾶς σκληρότητος τῶν ὀνομαζομένων χριστιανικῶν λαῶν τῆς γῆς. — Ἄλλ' ἔπειτ' ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ἄρεως ἐθαυρύνθησαν ν' ἀκολουθοῦν τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ τοὺς ἀφῆκεν ἀβοηθήτους καὶ αὐτὴ, εἰς ὁποιάν κατὰστασιν θεωροῦνται σήμερον.

Ὁ Ἕλλην εἶναι θαυμαστὰ ζωτικότης, ἐπιθετικότης ἐξαισία, τεραστίαν δύναμιν. Ἰσχυρὸς

νεότητα καὶ ῥώμην, δάφνας καὶ δόξαν ἐστεμμένος, ὡς νεανίας ἥρως, ἐμβαίνει εἰς τὸν 19 αἰῶνα, χωρὶς νὰ κουρασθῇ ἀπὸ τὴν μακρυνὴν ὁδοιπορίαν τριῶν χιλιάδων ἐτῶν, καὶ φέρει, ἀπὸ τόσῃν ἀπόστασιν, μαζῇ του τὸ φιλόπρωτον ἐκεῖνο, καὶ τὴν γλῶσσάν του τὴν ἐκφραστικωτάτην. Ἐπειτ' ἀπὸ τόσας ἐναντιότητας... θαῦμα εἶναι, πῶς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἀναπαύεται ἤδη εἰς τὰ κοιμητήρια ὁλόκληρος. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι διόλου μεταξὺ τῶν ἀπιθάνων νὰ ἐξαφνισθῇ μίαν ἡμέραν ἢ Ἀνατολῇ, μὲ τὸ νὰ τὸν ἴδῃ αἴφνης εἰς τοὺς τόλους τῆς ἐκπολιτιστῆς αὐτῆς, ἐν αὐτὸς συναισθανθῇ τὴν ἐξαισίαν μακρυνὴν ἀργίαν του.

Ἄλλ' ἐνῷ τοῦ κόσμου ὁ μέγας σκοπὸς εἶναι, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι μονάδες νὰ συνδέωνται, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, εἰς μεγαλειτέρας καὶ εἰς ἁρμονικωτέρας ομάδας, ὁ Ἕλλην ἔχει τὴν ἐνεργητικότητα, νὰ υπάρξῃ καὶ νὰ μεγαλώσῃ ὡς μονάς, ἀλλὰ στερεῖται τὴν φρόνησιν νὰ ζήσῃ ὡς ομάς. Εἶναι ἄμοιρος τῆς σπανίας ταύτης ἀρετῆς, ὅπου μόνῃ ἀνυψόνει εἰς ἔθνη τοὺς λαοὺς. Εἰς τὸ πῶς νὰ κατορθόνῃ νὰ μὴν ὑπάρχῃ ὡς ὅλον τι, ἐφ' αὐτὸν δὲν ἔχει.

Ἀδυνατεῖ, πρὸς τὸ παρὸν, ἡ Ἑλλὰς νὰ ἔχῃ τὴν σπανίαν τῆς ἐνώσεως δύναμιν, διότι τὴν διαμελίζουν τὰ τρία θηρία, ἡ ἀπιστία, ἡ τοι ἢ ἐλ-

ιδέας κοινωνικῆς ἐν γένει· ἡ δημοσία.... καὶ ἰδιωτικὴ πολύμορφος πολυτέλεια, καὶ ὁ φατριασμός ὁ ἄγριος.

Ὁ φατριασμός ἔχει κατ' ἐξοχὴν ὑπερέτην τοῦ δραστήριον ἐκείνου, ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ὁποῦ βλάφονται καὶ γίνονται αἱ περισσότεραι σελίδες τῆς ἱστορίας — τὸν φθόρον. Μὲ μανίαν παντοῦ γοργὰ τριγυρίζει οὗτος, καὶ τρέφεται μὲ τὸ νὰ περιτρώγῃ πᾶσαν ἀξίαν καὶ πᾶσαν ὑπόληψιν καλὴν. Μακάριοι θὰ ᾔσαν οἱ Καποδίστριαι καὶ οἱ θιασῶταί των, ἂν πρὸς τοὺτους μὲ τόσῃ ἀβροφροσύνῃ ἐφέρετο ὁ φατριασμός, μὲ ὅσῃ φέρεται πρὸς τοὺς πάσης λογῆς ὑποδίκους καὶ καταδίκους τῆς κοινωνίας.

Οἱ τρεῖς οὗτοι ἔργοι κάμνουν τὸ σύστημα τυραννικόν, μολονότι ἡ βαθυτάτη ὑποκρισία τοῦ ἀπατᾶ τὰ βλέμματα. Τυραννικόν εἶναι ὅλον. Ὅστις δὲν τὸ ὁμολογεῖ, ἀπὸ τὴν φύσιν δὲν θὰ ἐπλάσθῃ μὲ πολὺ λεπτήν τὴν γεῦσιν διὰ τὴν ἀμβροσίαν τῆς ἐλευθερίας. Τὸ ἥμισυ εἶναι Εἰλωτες, τὸ ἄλλο ἥμισυ κάθε ἄλλο παρὰ Σπαρτιάται· εἶναι στραγγαλισταί, οἱ χθές καὶ αὐτοὶ Εἰλωτες. Ἔτσι ὁ ῥαγιῶς ἐλεεινολογεῖ πολλάκις τὸν ἐλεύθερον.

Ἐάν μ' ἐστιγματισμένους χαρακτῆρας εἰς τὰ βιβλία τῆς δὲν γράψῃ ταύτην τὴν περίοδον ἡ ἱστορία, ποίαν ἄλλην μὲ τοιούτους χαρακτῆρας θὲ νὰ γράψῃ; Δὲν χρειάζεται νὰ ᾔναι κἀνεὶς Δανιὴλ ἢ Ησαΐας, διὰ νὰ εἴπῃ ὁποία τύχη μᾶς περιμένει, ἐάν δὲν ἀποφρονήσῃ-

μεν. Μὰ τὴν Ἀθηνᾶν, ἐὰν ἀναμύρφοις δὲν γίνῃ, κάποια παραμύρφοις κτυπᾷ τὰς θύρας.

Πλὴν ὅλα τ' ἀπαίσια ταῦτα ἀπομακρύνει ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ ἀνατροφή. Μὲ ὅσους λαοὺς ὑπῆγεν αὕτη, πάντοτε οὗτοι ἐλαμπρύνθησαν. Καὶ ὅσα ἔθνη ἐμεγαλύνθησαν ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν ταύτης τῆς θεᾶς. Ἡ γνησία θεότης αὕτη δὲν εἶν' ἐκείνη, ὅπου μᾶς διδάσκει πῶς εἰς ἑπτὰ γλώσσας ὀνομάζεται ἡ λέξις ἀηδεῖα, καὶ ἐμεῶς, ἀλλ' εἶν' ἐκείνη, ποῦ μᾶς συνδέει τὸν νοῦν μὲ τὸ ἀληθινὸν μυστήριον τοῦ κόσμου, μᾶς συνδέει τὴν καρδίαν μὲ τὸν σκόπιμον ῥυθμὸν τῆς κοινωνίας, καὶ, ὡς ἀρχιτέκτων, μᾶς κατασκευάζει στερεὸν καὶ εὐμορφον τὸν προμαχῶνα, — ὅπου πυργόνηται ἡ ἀβοήθητος ψυχὴ, διὰ ν' ἀντιπαλαίσῃ ἐναντίον τῶν τόσων ἐχθροτήτων τῆς φύσεως, τῆς τύχης καὶ τῆς ἀνθρωποτήτος — τὸ σῶμα.

Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς αὐτῆς θ' ἀποκτήσωμεν τὴν σπανίαν ἐκείνην μεγαλοφυΐαν, τῆς ὁποίας σήμερον ἔχομεν ἑλλειψιν ἀκαταμέτρητον — τὸν ροῦν τὸν πρακτικόν. Αὐτὸς θὰ μᾶς φωτίσῃ νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ μετρήσωμεν τὰς ἐλλείψεις μας καὶ τὰς χρείας μας τὰς πραγματικὰς. Καὶ τότε θ' ἀρχίσωμεν νὰ ὀρθοποδῶμεν, ὅταν ἀρχίσωμεν τοιαῦτα νὰ φρονῶμεν καὶ νὰ πράσσωμεν, ὡς ἐάν ὅσα ἕως τώρα ἐστοχάσθημεν καὶ ἐνεργήσαμεν δὲν εἶχαν πο-

η'.

Ἀλλὰ, διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ Ἀθηνᾶ τὸ τοιοῦτον ἀναμορφωτικὸν τῆς ἔργον, χρειάζεται πρωτῆτερα ἡ σύστασις καλῶν διδασκαλοσχιῶν. Δὲν εἶναι διόλου λυρική ἐκφρασις, ἐὰν εἰπώμεν, ὅτι τῶν διδασκαλοσχιῶν ἡ σύστασις εἶναι τὸ γένεσθς τέλει τῶν λαῶν.

Ὑπάρχει φιλόπατρις καὶ γενναία καρδιά... ἡ ὁποία προσφέρει ἐκατὼν πενήντα χιλιάδας δραχμὰς κατ' ἔτος, δι' ὅ,τι ἔργον ἤθελε προταθῇ καὶ κριθῇ εἰς τὸ ἔθνος τ' ὠφελιμώτερον. Ἡμεῖς ἔχομεν ἀκλόνητον πεποίθησιν, ὅτι ἡ καλλιτέρα ἐξόδευσις τοῦ ποσοῦ τούτου θὰ ἐγίνετο, εἰς σύστασιν τοιούτων ἐθνοσωτηρίων παιδευτηρίων — εἰς καταρτισμὸν διδασκαλοσχιῶν. Τὴν πρότασιν μας ταύτην προβάλλομεν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ φιλοπάτριδος ἀνδρός.

Ἐγράψα εἰς τὸ Ἀργοστόλι, τὴν 1 Ἰουλίου 1876.

Π. ΒΕΡΓΩΤΗΣ.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ.

Τὸ παιδίον εἶναι ὁ πατήρ
τοῦ ἀνδρός. (* Ἀγγλος ποιητής.)

Ἰδοὺ ἡ ἀθωότης καὶ ἡ παραδεισιακὴ κατάστασις ἰδοὺ ὁ ἀνήλικος αὐτὸς ἄνθρωπος· εἶναι τὸ ἄγνωστον, εἶναι πᾶν ἐνδεχόμενον. Τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ εἶναι οἱ στοχασμοὶ τοῦ καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ. Τὸ ἐπταετὲς-ὀκταετὲς παιδίον, ὅπου βλέπομεν εἰς τὸ θρανίον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, δὲν εἶναι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο· εἶναι ὅ,τι κάνεις τὸ πλάσῃ. Ὁ βλαστὸς αὐτὸς εἶναι εὐλύγιστος, εὐστροφώτατος. Τὸ μικρὸν αὐτὸ πλάσμα εἶναι πυρακτώμενος σίδηρος, κηρίον θερμὸν, ῥευστὸς ὕελος.

Αὐτὸ εἶναι μία μεγάλη προσδοκία. Ἐνδέχεται νὰ γείνη ὁ εὐεργέτης τῆς γειτονίας τοῦ, τῆς πόλεως ὁ ὑπερασπιστής. Τίς οἶδεν; Ἴσως μετ' ὀλίγα ἔτη τὸ ἀκούσωμεν, ἐπὶ τινος βήματος, μὲ πυρώδη εὐγλωττίαν, νὰ προστατεύῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος, ἢ τῆς ἀνθρωπότητος τὰ δίκαια. Ἴσως τὸ ἴδωμεν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, μὲ στάσιν, μὲ φρόνημα ἥρωος, νὰ περιφρουρῇ τοὺς τάφους τῶν προ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τατον καὶ ὅ,τι ἅγιον. Ἡ μικρότης αὐτῇ ἡμπορεῖ νὰ γείνη Περικλῆς ἢ Λεωνίδα, Ἀλέξανδρος ἢ Φράγκλινος· ἀλλὰ καὶ Νέρων ἢ Θεοσίτης δυνατὸν νὰ γείνη.

Αὕτῃ ἡ τρυφερά ἀνηλικιότης εἶναι ὁ μέλλον ἐργαστηριάρχης, ὁ ἱατρός, ὁ δικαστής τοῦ χωρίου, τῆς πόλεως. Ὀλίγα ἔτη ἀκόμη κ' ἐξ αὐτῶν θὰ σύγκειται ἡ μέλλουσα ἐνεργὸς κοινωνία. Ἡ ψυχὴ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ πολίτου εἶναι ἐν μικρὸν ὥραϊον χάος. Χαίνει καὶ περιμένει φῶς, δημιουργίαν, νομοθεσίαν. Δεύτερος Σαβαώθ διὰ τὴν ἄγνην αὐτὴν καὶ ἄπειρον ὑπαρξίν εἶναι ἡ μήτηρ· ἐνεργεῖ τὴν δευτέραν δημιουργίαν. Τὸ γεννηθῆτω φῶς πρὸς τὴν νεαράν ψυχὴν ἀπαγγέλλει ὁ διδάκτης. Δευτέραν τινὰ νομοθεσίαν πάλιν καταβιβάζει εἰς τοῦ παιδίου τὴν ψυχὴν ἄλλος Μωϋσῆς, ὁ ἱερεὺς, εἰς τὴν ὑψηλοτάτην ἐννοιαν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τί ἔχει νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν κόσμον ἡ φύσις ὠραιότερον καὶ ἀβρότερον, μᾶλλον χάριεν καὶ μᾶλλον ἀέριον, εἰμὴ τὴν μικράν αὐτὴν γυναικειάν ὑπαρξίν, τὸ κοράσιον; Ἐνυπάρχει τῷ ὄντι θεῖον τι ἐκεῖ. Ἰδοὺ τὸ πλάσμα εἰς τὰ μέλη τοῦ ὁποίου περικισσέεται ἡ καλλονή· ἰδοὺ τὸ δοχεῖον τῆς χάριτος, τὸ σκεῦος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἱερᾶς ὑπομονῆς. Ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος ταύτης τοῦ κλαυθμῶνος, ἀγγελοῦ εἰρήνης· ἱερὸς ἐν μέσῳ τρικυμίας. Εἶναι ἡ ἀκαταμάχητος ἀφύμνα·

μία· εἶναι ἡ παντοδυναμία τῶν δακρύων. Διὰ τῆς γοητείας τοῦ ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀτόμου. Ἀντιπρόσωπος τῆς δημιουργίας, εἶναι καὶ τὸ σύμβολον τῆς πλαστικότητος καὶ ἀναγεννητικότητος. Εἶναι τὸ φύλον, μὲ τὸ ὅποιον θὰ μοιρασθῇ τὸ ἄλλο φύλον ὅ,τι οὐράνιον ἔχει ὁ ἄργιλλος, καὶ τὰ ἀναπόφευκτα αὐτὰ σταλάγματα τῆς ζωῆς, τὰ δάκρυα.

Εἰς τὸ μέγα θέατρον τοῦ κόσμου παίζει ἡ γυνὴ σπουδαῖον μέρος. Διαδραματίζει τὰ τρυφερά πρόσωπα τῆς μητρὸς, τῆς ἀδελφῆς, τῆς ὁμοζύγου. Παρουσιάζεται ὡς Σπαρτιάτις, ὡς Πηνελόπη, ὡς Ἀντιγόνη. Ἡ τύχη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐξαρτᾶται μεγάλως ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ οὐρανίου τούτου φυτοῦ. Ἐὰν τὸ πλάσμα ἀμεληθῇ, εἰς τῆς ζωῆς τὸν λαβύρινθον ἀντὶ νὰ μᾶς δειχθῇ τοῦτο Ἀριάδνη, ἴσως αἰφνης Μήδεια φανῇ καὶ πρὸς τὰ ἴδια σπλάγχνα.

Ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνὴρ μεταδίδουν εἰς τὸν ἀναγεννόμενον ἑαυτὸν των, πᾶσαν εὐρωστίαν καὶ πᾶσαν ἀρρώστίαν καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς των. Τὸ τέκνον εἶναι ὁ φυσικὸς κληρονόμος τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος τῶν γεννητόρων, εἰς ὅποιαν κατάστασιν τὰ ἄφησαν αὐτοί. Ἐφαγαν ὁμοφακας οἱ πατέρες, καὶ αἰμωδιάσαν τὰ ὀδόντια τῶν τέκνων των... Διὰ τὰς ἀναιμίας καὶ τὰς πλη-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

τοὺς λοιμοὺς τῆς ψυχῆς ἐνέχεται ὁ γονεὺς, εὐ-
θύνεται ὁ ἱερεὺς, πταίει ὁ πρῶτος παιδευτής.
Σκολιὸς δρόμος, τὸ σκότος τῆς νυκτός, ὠργισμέ-
νη ὥρα, δολιχηγῶδης στιγμή ἐπρόσφεραν τὰ κα-
κὰ ταῦτα ὡς βραχεῖαν ἡδονὴν εἰς τὸν γονέα,
καὶ ὡς μακρὰν λύπην οὗτος τὰ μετέδωκεν εἰς τὸ
παιδίον. Ἀλλὰ φάρμακον δραστήριον τῶν νοση-
μάτων τούτων ὄλων εἶναι ἡ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ.

Ἄνθρωπος, παιδείας μὲν ὀρθῆς τυγῶν
καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατος, ἡμερώ-
τατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς
δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν, ἀγριώτατος.
(Πλάτων.)

Κάνεις δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι τῆς
πολιτείας ἡ βάσις εἶναι τῶν νέων ἡ ἀνατροφή.
« Ἀρχὰ πολιτείας, νέων τροφὰ » ἐφώναζαν οἱ πρό-
γονοί μας οἱ λαμπροί. Ἡ συμπλήρωσις τῆς δη-
μιουργίας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ ἀγω-
γή. Καὶ ἐνταυτῷ μεγίστη πρὸς τὴν θεότητα ὑπη-
ρεσία εἶναι ἡ ζωηρὰ διὰ τοὺς νέους ἐπιμέλεια.
Τρεῖς δὲ εἶναι καθ' αὐτὸ οἱ σταθμοὶ τῆς ἀνατρο-
φῆς. Τὸ πρῶτον αὐτὸ σχολεῖον, ἡ πατρικὴ στέ-
γη, ἡ οἰκία· τὸ σχολεῖον αὐτὸ καὶ ὁ νοῦς τοῦ

ὑψίστου, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς δεήσεως ὁ οἶκος,
ἡ ἐκκλησία.

Ὁ πρῶτος Λυκοῦργος διὰ τὸ παιδίον εἶναι ἡ
μήτηρ. Τοὺς πρῶτους θεσμοὺς τῆς ἀνατροφῆς ἡ
μήτηρ ἐφαρμόζει εἰς τὸ πλασματίον της. Ἡ οἰκία
διαπλάττει τὸ παιδίον. Ἡ μήτηρ εἶναι εἰς τὴν
οἰκίαν ἡ μαγνητικὴ πυξὶς πάσης καρδίας καὶ ὁ
πολικὸς ἀστὴρ παντός ὀφθαλμοῦ Ἡ ὁρατὴ πρό-
νοια τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι ἡ μητρικὴ
στοργή. Μέγα μέρος τοῦ ἐξευγενισμοῦ τοῦ κό-
σμου χρεωστεῖται εἰς τὴν δύναμιν τῶν γυναικῶν
τῶν ἐκλεκτῶν. Ἡ γυνὴ εἶναι δεύτερος πλά-
στης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ ἀνὴρ εἶναι ὁ
ἐγκέφαλος ἡ γυνὴ ἡ καρδιά. Ὁ νοῦς ἐκεῖνος·
αὕτη τὸ αἶσθημα. Εἰς τοὺς δασεῖς βραχίονας ἡ
δύναμις· εἰς τοὺς μαστοὺς ἡ χάρις. Τὸ ἀριστούρ-
γημα τῆς φύσεως εἶναι μία καλὴ μήτηρ.

Πολλοὶ ἔξοχοι ἄνδρες χρεωστοῦν τὸ ἔξοχον
αὐτῶν εἰς λογικὰς καὶ ἠθικὰς μητέρας. Ὁ Ἀλέ-
ξανδρος καὶ ὁ Ναπολέων, ὁ Βάσιγκτων, ὁ Κρό-
μουελ καὶ ὁ Βάκων, ὁ Βέλλιγκτων, ὁ Γκαίτες, ὁ
Σσίλλερ ἔλαβαν μητέρας τοιαύτας, ὥστε νὰ ἐξα-
σκήσουν σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ βίου των.
Ἡ μήτηρ — εἶναι τὸ ἔθνος. Ἐμβλέψατε εἰς τὴν μη-
τέρα καὶ θέλετε ἰδεῖ τὴν κοινωνίαν. Θεωρήσα-
τε πάλιν τὸ παιδίον καὶ θὰ ἰδῆτε τὸν λαόν
ἔχετε ἐμπρὸς σας, ἂν κυτ-

τάξετε εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἡ μήτηρ κρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὸ τέκνον καὶ κατὰ τοῦ ὁμιλεῖ.

Ὁ πρῶτος θρόνος τοῦ παιδίου, ὁ ἀσφαλέστερος τῶν θρόνων, εἶναι αἱ μητρικαὶ ἀγκάλαι. Ἡ μήτηρ τότε, βάθρον ἐνταυτῷ καὶ πλάστρια, ἐπιχειρεῖ νὰ κάμῃ τὰς πρώτας παραδόσεις τῆς δοκιμάζει νὰ ἐκτυλίξῃ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν γνώσεων, τῶν ὁρέξεων, τῶν αἰσθημάτων εἰς τὸ γλυκὺ βάρος τῶν βραχιόνων τῆς. Ἡ μήτηρ ἐξεύρει τὸ ἰδίωμα, τὰς χειρουργικὰς ἰδιοτροπίας τοῦ παιδίου· ἡ μήτηρ γνωρίζει νὰ λαλήσῃ τὴν παραδεισιακὴν ἐκείνην γλῶσσαν, ὅπου εἶναι κράμα ἡμιτελῶν λέξεων, τριμμάτων συλλαβῶν, ἐναγκαλισμῶν καὶ φιλημάτων — διάλεκτον, τῆς ὁποίας ἐφευρετὴς εἶναι ἡ μήτηρ, τὸ παιδίον καὶ ἡ ἄλλη μήτηρ — φύσις. Φαίνεται, ὅτι, θερμαινομένη ἀπὸ ἐναγκαλισμοὺς καὶ φιλήματα ἡ ψυχὴ του, ὡς εἰς ὥραν κάποιας ψυχικῆς ἀνοιξεως, ἀνοίγεται καὶ δέχεται τὰ πρῶτα μητρικὰ λόγια τὰ πύρινα. Ἡ μήτηρ παράγει τὴν γλυκεῖαν ἀμφιλόκην, τὸν ὄρθρον εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ παιδίου.

Τὰ πλαστικά, τὰ δημιουργικὰ λαλήματα ἐκεῖνα εἶναι οἱ πρῶτοι χυμοί, μὲ τοὺς ὁποίους τρέφεται ἡ τρυφερὰ καρδιά του, ἡ σεραφικὴ ψυχὴ του. Τὰ λαλήματα ἐκεῖνα φαίνονται πράγματα ἀπλούστατα· ἐπιφωνήματα, διπλασιασμοί

εὐπροφέρων συλλαβῶν· νεύματα, μορφασμοί, λυγμοί, περιπαθεῖς κλίσεις φωνῆς. Ἄλλ' εἶναι ὅλα ταῦτα μικρὰ ὠθήσεις πρὸς τὸ πολυανθὲς λιβάδι, ἡ — πρὸς τὸν κρημνόν. Ναί, ἡ μεγάλη ἀξία τῶν ἐπιφωνημάτων, τῶν νευμάτων τούτων θὰ δειχθῇ εἰς τὰς σοβαρὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς, εἰς τὰς δεινὰς ὥρας τῆς καθαυτὸ πράξεως, καὶ ἄλλης τινὸς σπουδαίας πράξεως — τῆς ἐνεργητικῆς ἀπραξίας τοῦ πλάσματος ἐκείνου. Μέγα δίκαιον τῷ ὄντι εἶχεν ὁ Μ. Ναπολέον νὰ λέγῃ, ὅτι τὸ μέλλον τῶν τέκνων εἶναι ἔργον τῶν μητέρων.

Τὸ πρῶτον βάθρον τοῦ παιδίου εἶναι τὰ γόνατα τῆς μητρὸς, αἱ μητρικαὶ ἀγκάλαι. Ὅταν ἐκεῖ πλέον δὲν θὰ κάθῃται, θὰ τὸ ἰδωμεν νὰ στέκῃ εἰς τὸ θρανίον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Εἰς τὴν οἰκίαν δὲν μανθάνει παρὰ πολὺ ὀλίγα πράγματα, καὶ ταῦτα ὁρμευφυτικῶς, τρόπον τινα, καὶ αἰσθηματικῶς καὶ ἀορίστως πως. Δὲν μανθάνει παρὰ ὅσα σχετίζονται μὲ τὰς πρώτας ἀπλὰς χρείας του, καὶ μὲ τὰς ἀθῶας τέρψεις του τὰς πρώτας.

Εἰς τὸ σχολεῖον θὰ πλατύνῃ τοὺς τρεῖς κύκλους τῶν δεκτικότητων τῆς ζωῆς· τοῦ γνωστικοῦ, τοῦ αἰσθηματικοῦ, τοῦ ὁρεκτικοῦ. Θαύνη τὸ κεφάλαιον τῶν γνώσεών του. Θα λάβῃ ἀκριβεῖς ἰδέας περὶ τῶν πραγμάτων, περὶ τοῦ ἀνθρώπου, περὶ τοῦ δημι-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ ΠΑΤΕΡΝΟΛΟΓΙΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

ουργοῦ. Αἱ ἀμυδραὶ ἐντυπώσεις γίνονται πλέον ἐννοιαὶ ἀκριβεῖς. Θὰ χωρίσῃ τὰς γνώσεις του τὰς συγκεχυμένας εἰς τάξεις· θὰ συστηματοποιήσῃ τὰς ιδέας του. Θὰ πυρώσῃ, θὰ ἐξευγενίσῃ, θ' ἀγιάσῃ τὸ αἶσθημά του. Ἡ ἀόριστος ὁρμή, τὸ σκοτεινὸν ἐνστικτὸν γίνεται ὀρισμένον αἶσθημα· αἶσθημα διὰ τοὺς γονεῖς, διὰ τὴν πατρίδα, διὰ τὸν ἄνθρωπον· πάθος ἱερὸν· πάθος διὰ τὸ ὄραϊον, διὰ τὴν ἐλευθερίαν, διὰ — τὸ ἄπειρον. Ἡ θέλησίς του πάλιν θ' ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ προσδιορισμὸν καὶ δύναμιν. Τὰ πρὶν ἄσκοπα καὶ ἀσήμαντα κινήματά του διαδέχονται ἔργα· ἔργα ἐπιμελείας, πράξεις φιλεργίας, φιλοτιμίας δείγματα καὶ φιλανθρωπίας· καὶ κάποτε καὶ φιλοπατρίας, αὐταπαρνήσεως, ἡρωϊσμοῦ ἔργα.

Ἡ πατρικὴ στέγη μᾶς συνδέει μὲ τοὺς γονεῖς, τὸ σχολεῖον μὲ τὴν κοινωνίαν, καὶ ἡ ἐκκλησία μὲ τὴν θεότητα. Εἰς τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς τὸ παιδίον ἐκπληττεται. Εὐρίσκεται μέσα εἰς ἀνοικτὴν οἰκοδομὴν μὲ εἰκόνας ἀνθρώπων σοφῶν καὶ ἀνδρείων καὶ ἁγίων, ὅπου τὸσον ἠγάπησαν καὶ τόσον ἐβοήθησαν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· Ἐκεῖ θ' ἀκούσῃ κατὰ λόγια θερμὰ, ἐγκάρδια· τὰ γλυκύτερα ἅπ' ὅλα τὰ λόγια, ὅσα ποτὲ ἐδόνησαν τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς ὑψηλίου. Θ' ἀκούσῃ τὰ λόγια, ὅπου συγκεφαλαιοῦται ἡ ἠθικὴ ὅλων τῶν αἰώνων καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. *Ἀρθρωπὸς τις κατέβαινε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς*

Ἱερουζὰ καὶ λησταῖς περιέπεσε... Θ' ἀκούσῃ...

Ἡ ἀνατροφή ἐξακολουθεῖται καὶ συμπληρῶνεται ἀπὸ διαφόρους ἄλλας ἀφορμὰς· ἀπὸ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἔργου, ἀπὸ τὴν συναλλαγὴν μὲ τοὺς ὁμοίους, ἀπὸ τὸ θέατρον, ἀπὸ τὸν κύκλον, ἀπὸ τὸ ἀναγνωστήριον· ἀπὸ τὰ δημόσια γραφεῖα. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὁ βασιλεὺς τῶν ἐκπαιδευτῶν εἶναι τὸ παράδειγμα. Διὰ τοῦτο ὁ Θε-ἀνθρώπος παραγγέλλει τὸ, *ποιεῖν τε*. Ἐν γένει τὰ ἥθη τῆς κοινωνίας· εἶναι ὅγκος τόσον μέγας καὶ βαρὺς, ὥστε ἐξασκεῖ τεραστίαν ἐπιρροὴν ἐπάνω εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ μικροῦ πολίτου. Ὁ σταθμὸς, ὅπου ἱεουργεῖται καθ'αυτὸ ἡ ἀνατροφή εἶναι τὸ

ΣΧΟΛΕΙΟΝ

*Ὁ λαὸς, ὅπου ἔχει τὰ καλλίτερα
σχολεῖα εἶναι ὁ πρῶτος λαός.*

(Jule Simon.)

Καὶ ὅποιος ἔχει τὰ χειρότερα σχολεῖα τί εἶναι; — Ἄς ἀποκριθῇ ὅ,τι θέλει ὅλη ἡ παρούσα κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασίς μας.... Τῷ ὄντι, ἀνεξήγητον τίποτε δὲν εἶναι εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς ζωὴν. Καὶ αὐτὰ τὰ δύο πράγ-

ὅστις πληροφορηθῇ τὴν κατάστασιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Γαλλίας τοῦ 1833, διόλου δὲν θὰ φανῇ παράδοξος ἡ τύχη τῆς Γαλλίας τοῦ 1870. Ὁ γνωρίζων τὴν Γαλλίαν τοῦ 33 προφητεύει τὴν τοῦ 70· καὶ ὁ γνωρίζων τὴν Γαλλίαν τῶν 70 μαντεύει ἐκείνην τῶν 33.

Ἡ ἀθλιότης τότε τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ὅρια δὲν εἶχεν. Ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ, ὅπου διεκλαδύθη, κατὰ πλάτος, εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν, ἀνεურίσκεται εἰς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ ἐξῆς χωρίου. «Εἰς πολλοὺς δήμους οἱ δημοτ. σύμβουλοι εἶναι ἄπειροι τῆς γραφῆς. Τέσσαρες δήμαρχοι ἐνὸς διαμερίσματος τὸ ἀγοραῖον μόνον ἰδίωμα ὠμιλοῦσαν· ἄλλοι μόνον νὰ ὑπογράφουν τὸ ἴδιον ὄνομα ἐγνώριζαν. Εἰς πολλὰ διαμερίσματα διὰ 13, 15, 25 δήμους—ἐν μόνον σχολεῖον ὑπῆρχε! Τῶν δημοδιδασκάλων πολλοὶ οὔτε νὰ διαβάζουν ἐγνώριζαν οὔτε νὰ γράφουν.»

«Διὰ πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς τὸ σχολεῖον ἦτον πάρεργον, διότι ἦσαν γεωργοί, ἐκμισθωταί, θαλαμηπόλοι· ἄλλοι δὲ ὑποδηματοποιοί, κάπηλοι καὶ εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον εἶχαν σχολεῖον, καπηλεῖον καὶ οἰκογένειαν! Εἰς τὸν Ἀγ. Ἀντώνιον τῆς ἐπαρχίας Γκέρς, ὁ δημοδιδάσκαλος ἦτον δημόσιος ὑπρέτης, κράτης καὶ νεκροθάπτης! Οἱ ἀνάπηροί καὶ ἀνίκανοι εἰς ἄλλην ἐργασίαν ἐγίνοντο δημοδιδάσκαλοι.»

«Συνήθως αἱ παραδόσεις (;) ἐγίνοντο εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δημαρχείου ἢ τῆς φρουρᾶς, εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας, εἰς τὸ καπηλεῖον, εἰς αἴθουσαν χοροῦ, εἰς γεμάτον ἐρπετὰ ὑπόγειον, τῶν ὁποίων ὁ ἀήρ ἦτον μολυσμένος καὶ ἀκάθαρτος, ἐπειδὴ ἐγειτόνευαν κοπροφόροι ὑπνόμοι· ἐμβαίναν δὲ εἰς αὐτὰ συρόμενοι ἐπὶ κοιλίας.» Τοιαύτας ἐκθέσεις ἐλάμβανεν ὁ Γκυζώ τότε περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ μεγάλου ἔθνους.

Καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲ, κατὰ τὰ 1803, ἐξηλέγχθη ἐλεεινὴ ἡ κατάσταση τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως· ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ εἶναι πρακτικώτεροι τῶν Γάλλων, καὶ δὲν ἄφησαν νὰ ἔλθῃ ἐν 1870 διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἐπρονόησάν ἐγκαίρως περὶ τῆς διορθώσεως.

Τοιαύτη ἐπάνω-κάτω εἶναι ἡ κατάσταση τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰς τὰ μέρη μας. Ἐλαβα ἀφορμὴν νὰ τὴν ἴδω καὶ ἐγὼ ἐμπράκτως κατὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν σχολείων τοῦ δήμου τούτου εἰς τὰ ἔτη 1872, 1873 καὶ 1874, ὡς μέλος τῶν ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν. Ἡ καλὴ ἀνάγνωσις εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ οὐσιωδέστερα μαθήματα τοῦ δημοτ. σχολείου· καὶ ὅμως οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαθητὰς δὲν ἠδύνατο νὰ διαβάσουν χωρὶς συχνάκις νὰ σκοντάπτουν πολὺ ὀλιγότε-

ΙΔΙΟΒΛΗΤΗΡΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΘΕΟΥΡΙΟΥ

φαν· και εξετέλουν εργασίας ἀριθμητικὰς ἐν μέσῳ δισταγμῶν πολλῶν. Δὲν ἐγνώριζαν τὴν ἐννοίαν κάμμιᾶς σχεδὸν καὶ ἀπὸ τὰς ἀπλουστεράς λέξεις τοῦ κειμένου, ὡς τῶν οἰκία, πατήρ, ἄρθρωπος· καὶ ἐν γένει ἐφαίνετο, ὅτι ἐπαπαγάλλιζαν, καὶ ὅτι δὲν εἶχαν κάμμιάν πεποιθήσιν εἰς ὅσα ἔλεγαν· ἐφθανε δὲ ἡ ἀπλουστερά ἀντιλογία νὰ τοὺς κάμῃ, ν' ἀναιρέσουν ὅ,τι εἶχαν πρὸ ὀλίγου βεβαιώσει, ἔστω καὶ ὅτι ἦτον τυχὸν ὀρθότατον. Καὶ ταῦτα ἐπαρατηρήσαμεν, μολονότι οἱ δημοδιδάσκαλοι τῶν ἐξεταζομένων δὲν ἦσαν ἀπὸ τοὺς ἀνικάνους.

Καὶ ὅμως τὸ σχολεῖον εἶναι τὸ ἐπεξεργαστήριον τῆς κοινωνίας· εἶναι δὲ καὶ τὸ θερμόμετρον αὐτῆς. Ὅποιοι ρίψῃ ἐν βλέμμα εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, εἶδεν εἰς μικρογραφίαν τὸ ἔθνος. Διὰ τοῦτο τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἦναι τρόπον τινὰ τέλεια. Ἡμεῖς ἔχομεν σύστημα δημοτ. ἐκπαιδεύσεως τοιοῦτον, περὶ τοῦ ὁποίου ὅταν ὁμιλῶμεν δυσκόλως δυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν σοβαρότητα. Ἡ τοιαύτη ἀξιοδάκρυτος κατάστασις κινεῖ τὴν ἀγανάκτησιν, καὶ ἔπειτα τὰ χαμόγελα παντὸς μὴ ἐπιπολαίου.

Ἄς κάμωμεν λοιπὸν τόπον, νὰ ἔλθουν ἐδῶ τὰ σοφὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Τὰ πολιτισμένα ἔθνη ἐφροντίζον πρὸς

πολλοῦ, καὶ σπουδαίως, καὶ ἐμόρφωσαν ἀξιοτάτους δημοδιδασκάλους, ἀναλόγως τῆς εὐεργετικωτάτης ἀξίας των ἀνταμειβομένους. Εἶναι δὲ τὸσον σοφοὶ καὶ ἱκανοὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐκεῖνοι, ὥστε ὅχι ὀλίγοι φουσκωμένοι καθηγηταί μας δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ καταβίβασμός, ἀν ἐγίνοντο μαθηταίων, διὰ νὰ μάθουν ἀπ' αὐτοὺς μέρος καὶ τῶν ὅσα, ἀγνοοῦντες αὐτοί, τολμοῦν καὶ νὰ διδάσκουν τοὺς ἄλλους. Τὰ σχολεῖα ἐκεῖνα ἔχουν καταλληλοτάτας μεθόδους θεωροῦσι τὰς ὥραίαις τέχνας καὶ τὰς ἀπὸ τὰ ὥραια ἔργων εὐεργετικὰς ἐντυπώσεις, ὡς στοιχεῖον ἀνατροφῆς οὐσιωδέστατον. Θεωροῦσι τὴν δυνάμωσιν τοῦ σώματος διὰ τῆς γυμναστικῆς ὡς ἐν ἀπὸ τὰ κύρια· καὶ ἀμείβουν ὅχι κιβδηλῶς... καὶ βραβεύουν ὅχι καπηλικῶς... πᾶσαν ἀξίαν καὶ πᾶσαν ἱκανότητα.

Ἡ Γερμανία ἔχει ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ 60,000 προκαταρκτικὰ σχολεῖα. Εἰς αὐτὰ ἐκπαιδεύονται 6,000,000 παιδία καὶ κοράσια. Οἱ μαθηταὶ ἀναλογοῦν 150 — 175 εἰς τοὺς 1,000. Ἐχει 330 γυμνάσια (λύκεια), 214 προγυμνάσια, 14 γυμνάσια ἐπιτηδευμάτων (Real Schulen), 483 μεσαῖα σχολεῖα πρῶτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ. Ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα εἶναι 177,379. Εἶναι ἀκόμα 20 δημοτ. ἐκπαιδευτήρια καὶ 1,624 καθηγητὰς καὶ 15,557

σπουδαστάς. Τὰ πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου, τῆς Λειψίας καὶ τοῦ Μονάχου ἔχουν ἕκαστον 1,000 φοιτητάς. Ἡ Γερμανία ἔχει τέλος 10 πολυτεχνικά σχολεῖα — ἀπ' αὐτά, τὰ δύο εἰς τὴν Πρωσίαν — καὶ Ἀκαδημίαν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ βιομηχανίας εἰς τὸ Βερολῖνον. Τὰ σχολεῖα ταῦτα ἔχουν 330 καθηγητάς, καὶ 4,428 σπουδαστάς. Μόνον διὰ τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν ἐξοδεύονται φρ. 9,780,000· ὀγκώδη δὲ ποσὰ ψηφίζονται καὶ διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Τὰ δημόσια σχολεῖα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν εἶναι 200,000 περίπου. Εἰς αὐτὰ διδάσκονται 725,000 ἐπάνω-κάτω. Οἱ διδάσκοντες εἶναι περισσότεροι ἀπὸ 350,000· ἑφοροὶ δὲ, ἐπίτροποι καὶ ἐπόπται ἐπάνω ἀπὸ τοὺς 600,000. Χάριν τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ἐξοδεύεται κατ' ἔτος τὸ μέγα ποσὸν φρ. 500,000,000. Πολλοὶ πολῖται κάμνουν τοσαύτας μελλιουνίων δωρεάς εἰς τὰ σχολεῖα, ὅποιας σπανίως ἢ διόλου εἰς ἄλλα μέρη βλέπομεν νὰ γίνωνται. Μόνος ὁ Peabody ἐχορήγησε τὸ κολοσσιαῖον ποσὸν φρ. 19,747,000, εἰς διάφορα παιδευτήρια καὶ μουσεῖα. Τὰ σχολεῖα ταῦτα καὶ παιδευτήρια ἐξάγουν κατ' ἔτος πολλοὺς ἐπιστήμονας· ἄλλα καὶ πολλοὺς θεολόγους, πολλοὺς φιλοσόφους· καὶ πολλοὺς τεχνίτας, πολλοὺς βιομηχάνους, πολλοὺς ἀρχιτέκτονας κ.λ. καὶ ἐνταυτῷ ἀναλόγως τῶν ἀντι-

μὸν μὲ τὰς χρεῖας τοῦ τόπου.

Περὶ τῆς ἐδικῆς μας ἐκπαιδεύσεως, ὁσάκις εὐ-συνειδήτως ὁμιλεῖ κανεὶς, πρέπει καὶ μὲ τὰς δύο παλάμας νὰ σκεπάζῃ τὸ πρόσωπόν του. Ἡμεῖς δημοτικά σχολεῖα δὲν ἔχομεν. Τὸ δὲ πανεπιστήμιον... εἶναι ἐργοστάσιον, παράγον μόνον δι-κηγόρους, καὶ διευκολύνον τὴν διασπορὰν τοῦ ἐκλεκτοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἔθνους. Διὰ τοῦτο εἰς ἡμᾶς βασιλεύει ἡ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν ὀλεθριώ-τερα ἡμιμάθεια, μὲ τὰς φιλτάτας ἀδελφὰς αὐτῆς τὴν ἐπιπολαιότητα καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν, ὅπου βασιλεύει περὶ πολλοτάτων ζωτικῶν πραγμάτων...

Ἀλλὰ ὅλα τὰ εὐεργετικά ἀποτελέσματα τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπέρχονται εἰς τὰ πολιτισμένα κρά-τη, διότι δὲν πολυπροθυμοῦνται ταῦτα νὰ λάβουν ἡμᾶς ὡς ὑπογραμμὸν ὡς πρὸς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀνοσιουργοῦμεν καὶ βεβηλόνομεν τὴν ὑψη-λὴν θέσιν τοῦ κυρίου ὀργάνου τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλ' ἐκτιμοῦν αὐτὸ, ἀναλόγως τῆς ἱεράς καὶ θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς. Τὸ ὄργανον αὐτὸ εἶναι ὁ

Αἴτιος τῶν θριάμβων καὶ τοῦ
μεγαλείου τῆς Προυσίας εἶναι
ὁ — δημοδιδάσκαλος.

(Μόλκε.)

Ὁ δημιουργὸς τοῦ σώματος τοῦ παιδίου εἶ-
ναι ὁ πατήρ· ὁ πλάστης τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ διδά-
σκαλος. Ὁ Ἀριστοτέλης παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Φί-
λιππον νέον τινά, υἱόν του τινά, καὶ τὸν μετε-
ποίησεν εἰς Μέγαν Ἀλέξανδρον, καὶ τὸν παρέδωκεν
εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀνίκητον κατακτητὴν του καὶ
ἐνθουσιώδη ἀναμορφωτὴν του. Οἱ μεταδόται τῶν
φώτων εἶναι ἀγαλματοποιοί, εἶναι Φειδίαι. Πεντέ-
λη τις προσφέρει εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ὄγκους τινάς
μαρμάρου — ἡ κοινωνία τὰ τέκνα τῆς ὑπὸ τοὺς
ὄγκους αὐτοὺς κρύπτονται κάποτε ὥραϊαι, οὐρά-
νιαι μορφαί· Διοκλεῖς καὶ Τιμολέοντες, Ἀρμόδιοι
καὶ Ἀριστογείτονες, καὶ κάποτε Φοῖβοι Ἀπόλ-
λωνες καὶ Ἀθηναῖ καὶ Χάριτες. Ἡ ἐκπαί-
δευσις γνωρίζει· νὰ ἐξάγῃ τοὺς ἥρωας, τοὺς θε-
οὺς τούτους ἀπὸ τοὺς ὄγκους. Κάμνει ὅ,τι κά-
μνει καὶ ἡ γλυπτικὴ ἀφαιρεῖ πᾶν ἄμορφον
καμμάτι, ὅπου ἐμποδίζει νὰ φανῇ ἡ χάρις
τῆς μορφῆς.

Εὐγενέστατον τῷ ὄντι καὶ θεϊκότατον ἐπάγ-
γελμα εἰς τὴν κοινωνίαν εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις.

Αὕτη εἶναι ἡ συμβοηθῆτρια τῆς θεότητος καὶ
ἡ τελείωσις τῆς φύσεως εἰς τὴν βλάστησιν τῆς
ψυχῆς. Ὁ υἱὸς τῆς Ὀλυμπιάδος, ὁ μέγας πνευ-
ματικὸς υἱὸς τοῦ Σταγειρίτου, ἔλεγεν, ὅτι εἰς
μὲν τὸν Φίλιππον ἐχρεωστοῦσεν ὅ,τι σύνηθες, ὅ,τι
ὕλικόν — τὴν ζώην· εἰς δὲ τῶν διδασκάλων τὸν
διδάσκαλον, τὸ πνεῦμα, τὸ μεγαλεῖον, τὴν
κοσμοκρατορίαν. Καὶ βεβαίως, διὰ νὰ κατακτη-
θῇ καὶ ν' ἀναπλασθῇ ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν Ἀλέξαν-
δρον, μᾶλλον συνέτεινεν ὁ Ἀριστοτέλης παρὰ ὁ
Φίλιππος. Ὁ νοῦς εἶναι ὁ δαμαστής τῆς ὕλης·
καθ' ἐκάστην αἰσθάνεται αὕτη τὸ σφίξιμόν του
ἐπάνω εἰς τὴν ῥάχιν της τὴν χονδροειδῆ.

Τοιοῦτον ἄφ' οὗ εἶναι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ
παιδευτοῦ τὸ ἐξήλευσαν μεγάλοι ἄνδρες ὅχι ὀλί-
γοι. Καὶ βασιλεῖς δὲ μετῴθην καὶ ἐτίμησαν αὐτό.
Ἰδοὺ τί ἔλεγεν ὁ διάσημος Νισβοῦρος, ἐνῶ ἦτον
εἰς τὴν Πρώμην τῆς Προυσίας πρεσβευτής. «Οὐ-
δεμία ἐντολὴ ὑπάρχει εἰρηνικωτέρα, οὐδεμία φαι-
δροτέρα τῆς τοῦ διδασκάλου. Οὐδεμία ἄλλη ἐξα-
σφαλίζει τελεσφορώτερον τὴν ἡσυχίαν τῆς καρ-
δίας καὶ τῆς συνειδήσεως τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ διὰ
τοῦ εἶδους τῶν καθηκόντων καὶ διὰ τοῦ τρό-
που τῆς ἐπιτελέσεως αὐτῶν. Τὸ ἔργον μάλιστα
τοῦ δημοσίου διδασκάλου εἶναι σεβασμιώτατον,
καὶ ὁ ἐὼν ἐν καρδίαν, ἀληθῶς εὐτυχέστατος
καὶ ἄλλος προσβευτής τῆς

Προϋσίας ὁ Βούνσεν πολλάκις « ἐπεθύμησε ν' ἀνταλλάξῃ τὸ ταραχῶδες τῆς πρεσβείας μέγαρον ἀντὶ ἀθουρῶν οἰκίας Γερμανοῦ καθηγητοῦ. »

Τοιοῦτον θεωρεῖ ὁ πολιτισμένος κόσμος τὸν διδάσκαλον. Καὶ ὅμως εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀναξαγόρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τίποτε δὲν εἶναι περισσότερον ἡμελημένον παρὰ ὁ δημόσιος διδάσκαλος, ὅταν πάλιν ἐξαίρεσωμεν μόνον τὸν λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου — τὸν ἱερέα, τὸν διευθυντὴν τῶν συνειδήσεων. Πολὺ περίεργον! διὰ νὰ ᾔναι κἀνεῖς καθαριστὴς ἀποπάτων, κιβδηλοποιὸς, καλπονοθευτὴς, ἀπαιτεῖται, μὰ τοῦ φατριασμοῦ τὸ μεγαλεῖον, κἀποια ἐμπειρία· διὰ νὰ γίνῃ κἀνεῖς δημοδιδάσκαλος, φθάνει ἐνὸς λεπτοῦ κοινότατον χαρτί, καὶ ἐνὸς δρομαίου διαβάτου τῆς ἐξουσίας, ὅπως ἀνευθύνου καὶ πολλάκις ἀναλφάβητου καὶ ἀσυνειδήτου, μία κερδοσκοπικῶς διδομένη ἀθλία ὑπογραφή!

Ὑπάρχουν καὶ οἱ καλοὶ διδάσκαλοι, ἀλλ' αὐτοὶ παίζουν τὸ μέρος τῶν ἐξαίρεσεων· παρασταίνουν τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς τραγικῆς ταύτης κωμωδίας. Καὶ ἔπειτα πρέπει νὰ φροντίσουν, ἐὰν δὲν ᾔναι φρενοβλαβεῖς, νὰ κρυφθοῦν, ὡς ἀναχωρηται, εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς ἐπικρατείας, διότι ἀλλοίμονον ἂν τὸ ἀνανοηθῇ ἡ ὑπηρεσία, ὅτι μόνον εἰς τὴν ἰδίαν ἱκανότητα καὶ εὐσυνείδη-

εῖαν νὰ στηρίζωνται τολμοῦν. Ἡ ὑπηρεσία, ἂν τοὺς ἀγναντεύσῃ ἐκεῖ πέρα, θὰ φροντίσῃ ἐπιμελέστατα νὰ τοὺς ἀνασκοποῖσῃ, νὰ τοὺς στρεβλώσῃ, νὰ τοὺς καταστραγγάλισῃ, νὰ τοὺς ἀνασταυρώσῃ, καὶ ἔπειτα νὰ τοὺς καταχλευάσῃ, διαλαλοῦσα, — ὅτι ἔγειναν μάρτυρες ὑψηλῆς τινος πολιτικῆς...

Ἡ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καταδρομὴ αὕτη τοῦ ὑπαλλήλου τούτου θεωρεῖται ὡς μὴ ἀρκούσα. Ἐπέρχεται ἐπικουρικῶς καὶ ἡ ἀπὸ τὴν μικρὰν μισθοδοσίαν καταπίσις. Ἡ ἐξουσία ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν, τὸν ἥμισυ μῆνα νὰ κάμνῃ ἡρωϊκὰς ἀσκήσεις εἰς τὴν ἀσιτίαν, καὶ συγχρόνως νὰ μακαρίζῃ τόσους, εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα ἐντρυφώντας σεβασμίους ὑπαλλήλους, διότι κατορθοῦν νὰ κάμνουν εὐεργετικωτάτας διὰ τὸν ἑαυτὸν τους ἐφαρμογὰς τῶν πλουτολογικῶν των θεωριῶν... Δὲν εἶναι κἀνεῖς τόπος τῆς ὑψηλίου, ὅπου τὰ δύο ἀναπλαστικά πρόσωπα, τὸ τοῦ λειτουργοῦ τοῦ ὑψίστου καὶ τὸ τοῦ λειτουργοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως, νὰ ἔγειναν ἀντικείμενον τερατωδεστέρας ἀμελείας...

Τοιοιτοτρόπως θεωρούμενος καὶ οὕτω πως ἀμειβόμενος ὁ δημοδιδάσκαλος, πῶς δύναται νὰ κατέχῃ τὰ τόσα προσόντα, ὅπου πρέπει νὰ κατέχῃ; πῶς δύναται νὰ ἔχῃ ἀκριβῆ γνώσιν τοῦ τί πρέπει νὰ διδάξῃ; πῶς ἄμειρος τῆς ἀνωτέρας ἐ-

τῆς μεθόδου, πῶς ἀράγε θὰ δυνηθῇ νὰ μετα-
δώσῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μα-
θητοῦ ὅτι πρέπει νὰ θρέψῃ τὸν μυελὸν καὶ
τὴν καρδίαν τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου; — Ἄλλ' εἰς
τόσῳ ταπεινὸν πυθμένᾳ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ποδοκυ-
λίσταται ἡ δημοτικὴ πρὸ πάντων ἐκπαίδευσίς
μας, ἕως ὅτου μᾶς ἀνοιχθοῦν τὰ μάτια, καὶ ἀπο-
κτήσωμεν

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣΧΟΛΑΣ.

*Τὰ διδασκαλοσχολεῖα
εἶναι τὰ δυνατόμετρα τῆς
πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν
ἐθνῶν. (ἕνας σοφός)*

Ἡ γλώσσά μας ἡ ὁμιλουμένη, ἡ γλώσσα τῶν
ζώντων, τοῦ λαοῦ ἡ γλώσσα ἔχει νὰ κάμῃ
πολλὰ παράπονα ἐναντίον τῶν σχολαστικῶν.
Ἀλλὰ καὶ ἡ παλαιὰ ἐλληνικὴ γλώσσα ἔχει
πολλὰς διαφορὰς νὰ λύσῃ μὲ αὐτοὺς τοὺς δῆθεν
ἐρωτομανεῖς τῆς λατρευτάς. Τῆς ἐξανασποῦν λέ-
ξεις ἀφιερωμένας εἰς μίαν ἐκδοχὴν, καὶ εἰς ἐκδο-
χὴν τὰς ἀναστηλόνουν διαφορετικὴν ὅλως διόλου.
Τὸ διδασκαλεῖον ἐσήμαινεν ἁπλῶς σχολεῖον, καὶ
ὄχι ποτέ σχολεῖον ὅπου μορφώνονται διδάσκαλοι,

école normale, ὡς λέγουν οἱ Γάλλοι. Ἀπὸ
ποῖον γλωσσολογικὸν δίκαιον ἐπῆραν τὸ δικαί-
ωμα τοῦτο ἀγνοοῦμεν. Ἡμεῖς θὰ ἐπροτεῖναμεν
διὰ τὰ τοιαῦτα σχολεῖα τὴν ὀνομασίαν διδα-
σκαλοσχολεῖα ἢ διδασκαλοσχολεῖα. Φρο-
νοῦμεν, ὅτι ἡ σύνθεσις δὲν εἶναι ἀντικανονικὴ, καὶ
ὅτι ἡ λέξις δὲν θὰ προκαλέσῃ πολέμους καὶ μάχας.
Καὶ ὑπομονὴ ἂν μᾶς ἔλλειπαν αἱ ὀνομασίαι
καὶ εἴχαμεν τὰ πράγματα· ἀλλὰ δυστυχῶς
πολὺ ὀλιγώτερον ἔχομεν ταῦτα.

Καὶ ὅμως τί βλέπομεν γύρω μας; ὅλος ὁ πολιτι-
σμένος κόσμος ἀποδίδει τόσῃ σπουδαιότητι εἰς τὰ
καθιδρύματα ταῦτα. Ἡ πατρίς τοῦ Λαφαγέτ,
τοῦ Σατωμπριὰν, καὶ τοῦ Οὐγκώ, αἵματο-
κυλισμένη ἀκόμη, ἐνῶ τὰς πληγὰς τῆς ἐμε-
τροῦσεν, ἀνίχνευσε τὴν πηγὴν τῶν τόσων συμ-
φορῶν τῆς, καὶ ἔχει σήμερον περισσότερον ἀπὸ
ἐκατὸν διδασκαλοσχολεῖας, καὶ μίαν ἀνωτάτην,
τὴν ἀφ' ὅλας καλλιτέραν, πρὸς μόρφωσιν καθη-
γητῶν τῶν Λυκείων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἐκπαι-
δευτηρίων.

Ἡ Ἰταλία, ἅμα ἐλευθερώθη ἀπὸ τὴν ξενοκρα-
τίαν, τί ἔκαμεν; ἐσύστησεν—ἐκατὸν τέσσαρα διδα-
σκαλοσχολεῖα, 40 τῶν ἀρρένων, καὶ 64 τῶν θη-
λέων. Εἰς αὐτὰ ἐφοιτοῦσαν τὸ 1873, 6,130
μαθηταί, καὶ ἐξωδεύοντο 1,103,000 φράγκα.

ΙΑΚΩΒΕΤΕΙΟΣ Ἀγγλίκιν, διὰ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτο-
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

βουλίας καὶ ἐνεργείας, ἐσύστηθησαν εἴκοσι διδασκαλοσχολεῖα καὶ εἰς καθένα τελειοδιδάκτον μαθητὴν, ὅταν εἰς τὰς ἐξετάσεις λάβῃ δίπλωμα διδασκάλου, ἢ Κυβέρνησις δίδει λίτρας στερλίνας—ἐκατόν. Ἡ πρωτοβουλία τῶν ἰδιωτῶν, εἰς τὸ ἐκλεκτὸν ἐκείνο ἔθνος, ἐσύστησε πολλὰς φιλεκπαιδευτικὰς ἐταιρείας. Αἱ κυριώτεραι ἀπὸ αὐτὰς εἶναι τρεῖς: National Society, British and Foreign Society καὶ Home and Colonial Society.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ δημοτ. ἐκπαίδευσις ἐφθάσεν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἀναπτύξεως. Ἐκεῖ ὑπάρχουν 145 τοιαῦτα σχολεῖα. Εἰς αὐτὰ διδάσκονται 8,234 μαθηταί· διδάσκουν δὲ καθηγηταί 1,000 παρὰ ἓνα. Εἰς τὴν Πρωσίαν αἱ διδασκαλοσχολεῖα χωρίζονται εἰς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας.

Καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ῥωσίαν, μὲ ἀξιέπαινον προθυμίαν, μοχθοῦσι πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ εἰς τὰ δύο φύλα, διὰ τὴν συστάσεως διδασκαλοσχολεῶν.

Ἄλλ' εἰς κἀνένα ἄλλον τόπον, ὃ ἐνθερμὸς πόθος διὰ τὴν σύστασιν διδασκαλοσχολεῶν δὲν ἐπρωχώρησε τόσον, ὅσον εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, διότι καὶ εἰς κἀνένα ἄλλον τόπον ἡ δημοτ. ἐκπαίδευσις δὲν θεωρεῖται σπουδαιότερον καθήκον ὅλων καὶ δικαίωμα. Τὰ σχολεῖα ταῦτα συντηροῦνται μ' ἐξῆς ὑπεροχὰς. Μόνον διὰ τὰ σχολεῖα αἱ Πολιτεῖαι τῶν ἀντιπόδων μὲν

ἐξοδεύουν κατ' ἔτος δολλάρια 21,487,419, ἐνῶ δὲ ὅλην τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν μόνον δ. 10,194,769.

Εἰς ἡμᾶς δύο εἶναι αἱ πηγαί, ὅθεν δύναται, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ν' ἀπορρέῃ κοινωφελές τι πρᾶγμα· ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ ὁμογενεῖς· τὸ δημόσιον ταμεῖον καὶ τὰ ἐξωθεν κληροδοτήματα. Ἄλλ' ἀξιοθρηνήτως αἱ μὲν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις, σχεδὸν πάντοτε, ὡς μόνον σπουδαιότερον ζήτημα ἐθεώρησαν νὰ πυργωθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν· ἐὰν δὲ καὶ εἰς τὸ παραμικρὸν τοὺς ἐχρησίμευσεν εἰς τοῦτο καὶ ἡ θυσία τῆς ἐκπαιδεύσεως, δὲν ἐδίστασαν νὰ λύσουν τὴν ζώνην της, καὶ νὰ προσφέρουν τὴν τιμὴν της ὡς ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀσελγοῦς ἀρχομανίας.

Ἀπὸ τᾶλλο μέρος εἶναι μὲν γενναιοῦδροι οἱ ὁμογενεῖς, ἀλλὰ δυστυχῶς ὅσοι κατὰ καιροὺς ἦσαν εἰς τὰ πρᾶγματα διόλου δὲν ἐστοχάσθησαν, ὅτι ἀξίζει τὸν κόπον νὰ διευθύνουν τῶν ὁμογενῶν τὰς ἀγαθὰς ταύτας διαθέσεις, πρὸς θεραπείαν τῶν πραγματικῶν καὶ οὐσιωδῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους. Αἱ δὲ διαθέσεις αὗται, εὐρεθεῖσαι χωρὶς πηδάλιον, εἰς τὸ πέλαγος τῆς συγχύσεως πάσης ιδέας, ἀφῆθησαν νὰ κινηθοῦν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιδείξεως. Καὶ τῷ ὄντι, τὸν χαρακτῆρα τοιοῦτου πνεύματος ἐπιδείξεως καὶ διαιωνίσεως τῶν ὀνομάτων τῶν δωρητῶν φέρουν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅσα ἐγείναν διὰ δωρεῶν ὁμογενῶν.

Αἱ κολοσσιαῖαι μεγαλοδωρεῖαι κατασπαταλῶνται εἰς ἔργα ὅχι περιττά ἄλλ' — ἐθνοφθόρα. Τὰ ἔργα ταῦτα, βαρύνοντα τὴν γῆν, μένουν ὡς μνημεῖα διαρκῆ τῆς ἐλσεινῆς μας ἐλλείψεως συναισθήσεως τῶν κυρίων ἀναγκῶν μας.

Κατασπένδονται μιλλιούνια καὶ κτίζονται πυραμίδες τοῦ Χέοπος, πύργοι τῆς Βαβέλ. Ἀστεροσκοπεῖα, Ἀκαδημαίαι, Πολυτεχνεῖα. Ἐπάνωθεν ἀπὸ τοιαῦτα ἀστεροσκοπεῖα ἀπλόνεται δυσμένης ὁ οὐρανός· τοιαῦτα πολυέξοδα κτίρια ἀποστρέφονται αἱ τάξεις τῶν φρονίμων· τοιαύτας ἀκαδημαίας βδελύττεται ἡ ἐπιστήμη. Κάμμιαν ζημίαν δὲν θὰ ὑφίστατο τὸ στερέωμα, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ καλλιτεχνία, ἂν ἔλλειπαν τὰ τοιαῦτα κτίρια, καὶ ἂν, ἀντὶ αὐτῶν, ἦσαν συστημένοι διδασκαλοσχοলাὶ ἄρρένων καὶ κορασίων, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκπαιδευτήρια μωρόνων ἐμπόρους, τεχνουργούς, γεωργούς, χειροτέχνους, βιομηχάνους, διὰ τοὺς ὁποίους κάμμία φροντίς ἀκόμη δὲν ἐλήφθη. Τὰς Ἀκαδημαίας καὶ τὰ Ἀστεροσκοπεῖα δὲν τὰ κάμνουν οἱ λίθοι, ἀλλ' οἱ ἄνδρες οἱ σοφοί. Ὁ τραχὺς βράχος ἐνὸς ἀκρωτηρίου, ἐνὸς Σουνίου γίνεσθαι αἰφνης Ἀκαδημαίαν, ἔαν φέρῃ ἐπάνω του Πλάτωνα.

Χύνονται βλακωδῶς εἰς τὸ χάος αἱ τεράστιαι ἐθνικαὶ δυνάμεις. Οἱ ἐκατόχρηστοι ἀπείροι καὶ οἱ τιτᾶνες, τοὺς ὁποίους εἶδαν καὶ ἡ Ἀλφειὶς καὶ

ἐξηφράνισθησαν, εἶδαν αἱ ἠνωμένοι ἡπειροὶ καὶ διεζεύχθησαν, ὁ δὲ ὠκεανὸς μετεβλήθη εἰς συλλαλητήριον, — κατασπαταλῶνται. Καί, τὸ θλιβερότερον, αἱ σπατάλαι αὗται ἐβοήθησαν κάποτε, νὰ καταστραφῇ ἄφθονον σπέρμα ἐλληνικόν. Τὸ πλῆθος τῶν κεφαλαίων τούτων, μὲ ἄκραν ἀναλγησίαν, ἀπεσπᾶσθαι ἀπὸ τὰς μεγάλαις χρεῖαις τῆς κοινωνίας.

Χιλιάκις ἐθνοφελέστερον θὰ ἦτον, ἂν, ἀντὶ τῶν ὀλεθρίων τούτων κτιρίων, εἶχαμεν ἀνάλογον ἀριθμὸν καλῶς ὀργανισμένων διδασκαλοσχολεῶν. Μυριάκις κοινωφελέστερον θὰ ἦτον, ἔαν, μὲ τὰ ἄφθονα χρηματικά αὐτὰ μέσα, ἐπαρалаμβάναμεν ἀπὸ τὴν Προυσίαν, Ἀγγλίαν, καὶ Ἀμερικὴν ἀνάλογον ἀριθμὸν καταλλήλων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, πρὸς σύστασιν διδασκαλοσχολεῶν, καὶ ἔαν ἐκλέγοντο ἀρκετοὶ νέοι (ἀλλὰ χωρὶς, ὅπως συνήθως γίνεται, νὰ ποδοπατηθῇ ἡ ἀξία καὶ ἡ ἱκανότης), διὰ νὰ σταλθοῦν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ σπουδάσουν, ὅτι ἀπαιτεῖται, διὰ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ μέρος εἰς τὰ τοιαῦτα ἐκπαιδευτήρια.

Ὅσον δρομαίως καὶ ἂν σπεύσωμεν πρὸς σύστασιν τοιούτων παιδευτηρίων, καὶ ἰδίως τῶν διδασκαλοσχολεῶν, δὲν θὰ δράμωμεν ποτὲ τόσον ἐγγύχωρα ὅσον αἱ ἀνάγκαι τὸ ἀπαιτοῦν. Ἐν ἀπὸ τ' ἀναγκαῖότερα καὶ συντελεστικώτερα εἰς τὴν ἐκπαιδεύσιν, τὸ ὅποιον τελείως στερεῖται ὁ εἰδικὸς

μας δημοδιδάσκαλος, καὶ τὸ ὅποιον πληρέστατα κατέχει ὁ καλὰ μορφωμένος εὐρωπαῖος παιδευ-
τῆς, ἡ ψυχὴ δηλαδὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως, εἶναι ἡ

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ἄρκτεον μὲν οὖν ἀπὸ τῶν
γνωρίμων. — Ἐκ προ-
γινωσκομένων δὲ πᾶσα
διδασκαλία (Ἀριστοτέλης).

Μέθοδος, εἰς τὴν ἐκπαιδεύειν, ὀνομάζεται ὁ
συστηματικὸς ἐκεῖνος τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον κα-
τορθύνεται, ὅσον τὸ δυνατόν εὐκολώτερα καὶ τε-
λειώτερα καὶ σκοπιμώτερα, ἡ μόρφωσις τοῦ νοῦ
καὶ τῆς καρδίας ἡ διάπλασις.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν
συχνάκις, μέσα εἰς τὸ ἔτος, συγκροτοῦνται σύνο-
δοι περιοδικαὶ τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τῶν
δημοδιδασκαλισσῶν, εἰς τὰς διδασκαλοσχολὰς ἡ
ἀλλοῦ, διὰ νὰ συσκεφθοῦν περὶ τῶν διαφορῶν
βιβλίων, καὶ ἐν γένει διὰ ν' ἀνακινήσουν καὶ
συζητήσουν ὅλα τὰ ζητήματα, ὅσα ἔχουν σχέσιν
μὲ τὴν δημοσίαν παιδεύειν, καὶ ὅσα χρησιμεύουν
εἰς τὴν πρόοδον αὐτῆς. Κάποις δὲν ἀρνεῖται τὴν
συνδρομὴν του, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐξασφάλισιν πε-
ρισσότερας εὐημεσίας τῶν λειτουργῶν, εἰς τὰς

ὁποίους εἶναι ἐμπιστευμένη ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ
ἐκπαίδευσις τῶν παιδῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐ-
κόλυνσιν τῶν μέσων τοῦ ν' ἀποκτήσουν αὐτοὶ
πλειοτέρας γνώσεις. Πλὴν καὶ αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι,
ἀπὸ ἄκραν φιλομάθειαν κινούμενοι, καὶ βαθύτατα
συναισθανόμενοι τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν των, μὲ
φιλοτιμίαν πάντοτε ἀκμαίαν καὶ μὲ δλόθερμον
ζῆλον, ζητοῦν πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ γίνωνται τῶν
καλλιτέρων μεθόδων κάτοχοι.

Ἀντικείμενον νοστιμωτάτης κωμωδίας — κωμω-
δίας, ἡ ὁποία θὰ ἐξέβρασσε παταγώδη γέλωτα
ὁμοῦ μὲ δάκρυα πικρά — θ' ἀποτελοῦσε τὸ εἶ-
δος τοῦ συστήματος καὶ τῆς μεθόδου, ὅπου
εἶν' ἐνθρονισμένη μέσα εἰς τὰ σχολεῖά μας, πρὸ
πάντων τὰ δημοτικά. Διδάσκαλοι — ὅταν ἐξαι-
ρεθοῦν αἱ ἐξαίρεσεις — γυμνοὶ πάσης παιδείας
καὶ τετραχηλισμένοι, στρεβλωταὶ τοῦ νοῦς καὶ
τῆς καρδίας σπαράκται, διοριζόμενοι, μετακομι-
ζόμενοι, κατασπαρσσόμενοι πρὸς ἱκανοποίησιν
ἀγρίων παθῶν καὶ διὰ τῶν γνωστῶν μέσων...

Τοιοῦτον τὸ προσωπικόν, τοιαῦτα καὶ τὰ
μέσα. Μισθοδοσία ἄξια Εἰλώτων καὶ Θητῶν. Διδα-
κτήρια καταλληλότατα διὰ τὴν διαμονὴν παν-
τὸς ἄλλου ζώου, παρὰ διὰ τὸ δίπουν καὶ τὸ
πλατυώνυχον τοῦ Πλάτωνος. Βιβλία τραγελαφε-
κά, περιζώννοντα μὲ ἄγριον μεσονύκτιον τὸν
νοῦν, καὶ ἀνοίγοντα εἰς τὴν καρδίαν τὸ χάος

τὸ πρωτόγονον, βιβλία ἄξια νὰ θρέψουν τὰς φλόγας τῆς πυρᾶς διὰ τοὺς πατέρας των. Γλῶσσα ἀγωνιζομένη τὸν ἀνέρον καὶ φθοροποιὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς ἱστορίας, τῆς ζωῆς καὶ τῆς λογικότητος· γλῶσσα στερουμένη τῶν δύο πνευμόνων τῆς, λεξικοῦ καὶ γραμματικῆς. Κακουργηματικὴ ἔλλειψις ὅλων τῶν ἄλλων μέσων καὶ ὀργάνων τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τέλος ἀποξήρανσις καὶ χέρσωσης τῆς καρδίας. Περιφρονήσις, ἐξ ἄλλου, τῆς τελειοποιούσης τὸ τῆς ψυχῆς ὄργανον — τὸ σῶμα γυμναστικῆς, καὶ ἀχρηστία τῆς τεχνικῆς ἀσκήσεως, ὅπου μεταδίδει τὸ ὥραϊον εἰς τὰ σχήματα τῶν γραμμάτων. Ταῦτα μέσα εἰς τὸ σχολεῖον.

Καὶ πάλιν, ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖον, σπανία ἐπιμέλεια καὶ σπουδὴ τῶν πολιτῶν, διὰ ν' ἀποδείξουν, ὅτι δὲν θεωροῦν τίποτε πλέον περιττόν, παρὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀληθινοῦ πολίτου. Αμεριμνησία εἰς ταῦτα καὶ ἀπάθεια τῶν Κυβερνήσεων τοσαύτη, ὥστε ν' ἀμαυρόνῃ τὴν δόξαν ὡς καὶ τῶν στωϊκωτέρων φιλοσόφων. Ἀσωτεία παντὸς εἶδους στεφάνων καὶ βραβείων εἰς τὴν ἐκλεκτὴν ἀνικανότητα καὶ εἰς τὴν διακεκριμένην ἀτιμίαν. Παταγώδης, ἐπιτέλους, χλευασμὸς καὶ ἀνατροπὴ, ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν συσσωμοῦ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας, πάσης ὑγιоῦς ἀρχῆς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκπαιδεύσεως· πάντατος φρικαλέος, ὅπου κηρύττει, ὅτι εὐρὴ ὄρθιον εἰς τὰ ἱερά βῆθη τῆς συνέδρουσεως.

— σωρὸς τοσαύτης καὶ τοιαύτης ρυπαρίας, ὅποιου ἄρα γε συστήματος, ὁποίας μεθόδου εὐχυμα στοιχεῖα θέλετε νὰ γείνη;

Ἀπὸ τὸ ἀγιαστήριον αὐτὸ, τὸ σχολεῖον ἐτοιμάζεται νὰ ἐκβῇ μέγατι, τὸ ἔθνος. Διὰ τοιούτων ὅμως συστημάτων καὶ μεθόδων δὲν θὰ ἐξέλθουν εἰμὴ αὐτοκίνητα τινὰ ὄντα μορφῶν ἀποτροπαίων, τὰ ὅποια ὁσάκις δὲν εἶναι ὄφεις καὶ σκορπίοι, θὰ ᾔναι λύκοι καὶ ἀλώπεκες, ἀλλέως κἀρχίνοι θὰ ᾔναι καὶ νάρκαι καὶ ἀσπάλακες.

Καλὸν σύστημα καὶ μέθοδος καλὴ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ᾔτον καθ' ἡμᾶς ἢ ἐξῆς· ν' ἀναπτύσσωνται ἀρμονικῶς καὶ βαθμυδὸν ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου· νὰ λαμβάνεται φροντίς ὅχι μόνον διὰ τὸ πνεῦμα ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ σῶμα· καὶ πάλιν ὅχι μόνον διὰ τὸν νοῦν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καρδίαν. Ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συστήματος.

Ὅσον διὰ τὴν μέθοδον ἰδίως φρονοῦμεν, ὅτι ἡ καταλληλοτέρα θὰ ᾔτον ἡ παραστατικὴ λεγομένη, δηλ. ἐκείνη, ὅπου ἐξηγεῖ τὰ πράγματα με αἰσθητὰ ἀντικείμενα καὶ μέσα. Ὁ μικρὸς μαθητὴς δὲν δύναται ἀκόμη νὰ συλλάβῃ τὰς ἀερίους ἐννοίας τῶν ἀντικειμένων, τὰς ἀφρημένας ιδέας. Αὐτὸς δέχεται τὰς παραστάσεις αὐτῶν· μάλιστα οὔτε τοῦτο καθ' αὐτὸ, ἀλλὰ τὰς ἀτομικὰς τῶν ἐντυπώσεις. Ἐχει εἰς τὸν νοῦν τοῦ λ. χ.

τὴν ἐντύπωσιν τῆς οἰκίας· μάλιστα τῆς οἰκίας ἐκείνης ἐκεῖ. Δὲν ἐννοεῖ παρὰ ὅ,τι καθαρὰ βλέπει, χρώματα, σχήματα· ὅ,τι τοῦ κυττῶν εἰς τὸ μάτι, ἔσθ' αὐτὴ καὶ ἰδίως ὅ,τι τοῦ κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν περιέργειαν· ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὰς πρώτας ἀθώας χρεῖας του καὶ μὲ τὰς πρώτας χαρὰς καὶ λύπας του.

Τὸ εἶδος πάλιν τοῦτο τῆς παραστατικῆς διδασκαλίας, νὰ ἐνεργῇται εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἐξυπνᾷ καὶ νὰ ἐκτυλίσσεται ἡ αὐτεργεία τοῦ μικροῦ μαθητοῦ, δηλ. οὕτω πως αὐτὸς νὰ ὁδηγῇται μ' ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, ὥστε ὁ ἴδιος νὰ εὐρίσκη μὲ τὸν νοῦν του ὅ,τι πρόκειται νὰ διδαχθῇ καὶ ἔτσι νὰ διδάσκῃ αὐτὸς τὸν ἑαυτὸν του. Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον καταλλήλοτάτη εἶναι ἡ εὐρετικὴ ἢ μαιευτικὴ λεγομένη μέθοδος· ἡ γουν ἡ μέθοδος, ὅπου, ὡς ἐπιτηδεία μαρμὴ, μὲ προφύλαξιν ἐκβάλλει ἀπὸ τὴν μήτραν τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ μαθητοῦ μίαν μίαν τὰς ἐκφράσεις καὶ τὰς ἰδέας.

Ὁ τοιοῦτος δὲ τρόπος τῆς διδασκαλίας νὰ ἐνεργῇται συνδιδασκτικῶς καὶ ὅχι ποτὲ ἀλληλοδιδασκτικῶς. Ἡ στρεβλωτικὴ ἀλληλοδιδασκτικὴ, ὅπου ὅλον ἐχόμεν εἰς χρῆσιν, νὰ καταργηθῇ τὸ ἐγγρηγώτερον.

Σκοπὸς πάλιν τοιαύτης μεθόδου νὰ ᾖναι, ν' ἀποκτηθοῦν ἐννοιαὶ καὶ ἰδέαι τῶν πραγμάτων καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν ἀκριβῆς καὶ συστημα-

τοποιημένοι, καὶ συναισθήσεις αὐτῶν βαθεῖαι, καὶ πεποθήσεις ἀπὸ τὰς ἀκλορήτους.

Ν' ἀναπτύσσεται δὲ παραλλήλως καὶ ἡ δύναμις τῆς βουλήσεως καὶ νὰ διευθύνεται πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς σκοποὺς. — Εἰς ἓνα λόγον νὰ βασιλευῇ εἰς τὰς γνώσεις λογικότης, καὶ σκοπιμότης εἰς τὸ προαιρετικόν.

Ἄλλ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐφαρμοσθῇ ταύτη μέθοδος, ἂν δὲν ᾖναι κατάλληλον καὶ τὸ κύριον ὄργανον πάσης διδασκαλίας, ἡ γλῶσσα, τὰ βιβλία. Ἐπομένως χρεῖα ἀπαραίτητος ν' ἀποκτήσουν τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ τὴν γλῶσσάν των, τὴν γλῶσσαν, ὅπου ληστρικῶς τοὺς καταστραγγαλίζουν οἱ λογιώτατοι. Εἶν' ἐντροπὴ διὰ τὸ ἔθνος νὰ μὴ συνταχθῇ ἀκόμη τὸ λεξικὸν καὶ ἡ γραμματικὴ αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν τοσούτῳ νὰ συνταχθοῦν καὶ βιβλία διδακτικὰ μεθοδικά.

Δὲν πρέπει νὰ παραλειφθοῦν καὶ τινες ὡς δευτερεύουσαι ὑπολαμβάνόμεναι καὶ παραμελούμεναι ἐμπειρίαι, ὡς ἡ καλλιγραφία καὶ ἡ ἱερογραφία.

Ἐπίσης γυμνοὶ καὶ τετραχιλισμένοι εἶναι οἱ τοῦχοι καὶ τὰ τραπέζια τῶν σχολείων ἀπὸ χαρτας, ὑδρογείους σφαίρας κ.τ.λ.

Καὶ ἔτσι ἐνῶ μὲ τὰ γράμματα μορφόνεται ὁ νοῦς, νὰ κανονίζεται συγχρόνως ἡ φαντασία καὶ νὰ ρυθμίζεται τὸ αἶσθημα καὶ νὰ δια-

εὐεργετικὰς ἐντυπώσεις τῶν ἔργων τῶν ὁραίων
τεχνῶν.

Ἐν γένει ἡ διδασκαλία σκοπὸν νὰ ἔχη τοιοῦτον,
ὥστε διὰ τῶν γνώσεων νὰ ἐκτυλιχθῇ καὶ δύνα-
μωθῇ ἡ λογικότης, νὰ διαπλάττονται δε τοιαῦται
κλίσεις καὶ νὰ ὀριμάζουν αὐταὶ εἰς τοιαύτας
πράξεις, ὥστε καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ νὰ ἔχουν
χρησιμότητα καὶ σκοπιμότητα κοινωνικὴν.

Πρὸς τοῦτο ἀναγκαιότατον εἶναι ἐπανειλημέ-
νως, νὰ δείχεται καὶ ν' ἀποδείχεται ὁ ὕψιλος
σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ σκο-
πὸς ὁ ἱερὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ὡς πρὸς τὸν μεγα-
λοδύναμον τοῦτον κάτοικον τῆς γῆς.

Ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι τόσον δραστήριον εἰς
τὸ νὰ ἐξαναφθῇ ἡ φιλοτιμία καὶ νὰ ἐκτυλιχθοῦν
καὶ ἀνθοβολήσουν αἱ δυνάμεις τοῦ μαθητοῦ, ὅσον
τὸ νὰ βλέπῃ, ὅτι διὰ τὰ προτερήματα καὶ διὰ
τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἐτοιμάζει περιλαμ-
πρα βραβεῖα καὶ στεφάνους καὶ τιμὰς καὶ ἀμοιβὰς
ὄχι μόνον τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἔπειτα ἡ
κοινωνία.

Τοιαύτη διδασκαλία καὶ τοιαύτη μέθοδος εἶ-
ναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἐὰν δὲν γίνῃ σπου-
δαιοτάτης φροντίδος, ἀντικείμενον τὸ κύριον ὄργανον
αὐτῆς, τὸ ἀνεκτίμητον ὄργανον τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν
θνητὸν, ὁ πυρῶδης καὶ ἐμψυχὸς τεχνουργημένος ἀὴρ
ἐκεῖνος, τὸ ἐξάίσιον νεῦρον τοῦ ἀνθρώπου.

Η ΓΛΩΣΣΑ

Μὲ τὴν δημοτικὴν ταύτην γλῶσσαν συ-
νηρμόσθησαν εἰς ἔρωτα οἱ γονεῖς μου, καὶ τοὺς
γλυκεῖς φθόγγους της ὅταν ἤκουσε μ' ἐσύλ-
λαβεν ἡ μήτηρ μου. Αὕτη λοιπὸν ἡ δη-
μοτικὴ μου συνήργησεν εἰς τὴν γέννησίν
μου, καὶ εἶναι αἰτία τῆς ζωῆς μου. Ἀλλ'
ἡ δημοτικὴ αὕτη προσέει μ' ἐμβασεν εἰς τὴν
ἐπιστήμην, διότι διὰ μέσου αὐτῆς ἐδι-
δάχθην . . . (Ὁ πλάστης τῆς γλώσσης καὶ
τῆς ποιήσεως τῆς Ἰταλίας.)

Τεράστιον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι
ἡ γλῶσσα. Ἡ γλῶσσα, ὅπου εἶναι εἰς χρῆσιν
εἰς τὰ σχολεῖα, ἡ γλῶσσα τῶν βιβλίων δὲν εἶ-
ναι ἡ γλῶσσα, ὅπου εἰς χρῆσιν ἔπρεπε νὰ ᾔ-
ναι. Ἄλλη εἶναι ἡ γλῶσσα, ὅπου ἀκούει τὸ
παιδί ἀπὸ τὴν μητέρα, καὶ ἄλλη ἐκείνη, ὅπου
ἀκούει ἀπὸ τὸν παιδευτὴν ἄλλην ἀκούει εἰς
τὴν ἀγορὰν, ἄλλην εἰς τὸ βιβλίον ἀναγινώσκει
ἄλλη τῆς συναναστροφῆς ἡ γλῶσσα, τῆς Ἐκκλη-
σίας πάλιν ἄλλη. Τοῦτο εἶν' ἓνας ἐμφύλιος πό-
λεμος γλωσσικὸς εἶναι κοινωνικὴ ἀντίφασις ἡ
κοινωνία ἀρνεῖται τρανὰ τὸν ἑαυτὸν της.

ἸΑΚΩΒΑΤΕΡΕΣ ὅτε ὁ μικρὸς μηθητής κάθηται εἰς
ΑΗΜΟΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΗΘΥΡΙΟΥ 3

τὸ θρανίον τοῦ σχολείου, καὶ ἀκροάζεται, εἶναι
ὦραι ἱερᾶς γενέσεως διὰ τὸν νοῦν καὶ διὰ τὴν
καρδίαν του. Πρόκειται νὰ ἐκτυλιχθοῦν τὰ ἔμ-
βρυα τῶν πρώτων ἰδεῶν καὶ τῶν πρώτων αἰ-
σθημάτων. Ἀλλ' ἀντὶ, μὲ κάθε τρόπον, νὰ δι-
ευκολυνθῇ ἡ τοιαύτη ἐκτύλιξις, ἐξ ἐναντίας πα-
ρεμποδίζεται, καὶ τὰ ἔμβρυα ταῦτα θλίβονται
καὶ καταστρέφονται, ὑποκάτω ἀπὸ τὸν μέγαν
καὶ βαρὺν ὄγκον ἐνὸς μεγάλου πλήθους ἀσυνήθων
καὶ ἀκατανοήτων ἐκφράσεων, λέξεων, φράσεων, σχή-
ματισμῶν, ὁποῦ πρώτην φοράν ἔρχονται νὰ κτυ-
πήσουν εἰς τὰς ἀθῶας ἀκοὰς τοῦ παιδίου.

Διὰ τοὺς λογιστάτους πολλοὶ ἐσφαλμένοι ἰδέ-
αι καὶ προλήψεις ἔχουν σπάνια θέληγητρα, διότι
πολλὰ δικαιώματα ἐξασκεῖ ἐπάνω των ἡ ἐπιπό-
λαιος εὐφυΐα. Δὲν θέλουν νὰ ἐννοήσουν τὴν με-
γάλην ἀξίαν τοῦ πραγματικοῦ, τοῦ ζωντανοῦ
στοιχείου. Δὲν θέλουν νὰ καταλάβουν, ὅτι κατὰ
τοσοῦτον, ἔχει ἀξίαν πᾶσα λέξις, καθόσον κά-
μνει εὐκολώτερα κ' ἐργηγορώτερα τὸ ἔργον της,
καθ' ὅσον εἶναι νοητή· ὅτι ἡ λέξις εἶναι νό-
μισμα, καὶ ὅτι κατὰ τοσοῦτον ἔχει ἀξίαν ὅσον
μεγαλειτέρα ἡ κυκλοφορία του. Κατάκαρδα λυ-
ποῦνται καὶ τοὺς φονεύει ὁ στοχασμὸς, ὅτι δὲν
εἶναι δυνατόν οὐδὲ πρέπει, νὰ ἐπαναφέρωμεν τῶν
παλαιῶν τὰς τριήμες, τὰ ἀνόνητα, τὰ ἀκόρτια,
τὰς ἀσιδίας, τὰ ἀπαρέμφατα, τὰς δοτικὰς τοὺς

μελλόντας, καὶ τὰ τοιαῦτα γλωσσικὰ τέρατα.

Ἀλλ' ἐνῶ δὲν ἐκτιμοῦν τὸ πραγματικόν, τὸ
ὑπάρχον, τὸ λογικόν, οὐδὲ τὴν ἱστορίαν θέλουν
ποσῶς νὰ ἐξετάσουν. Ἄν τοῦτο ἔκαμναν θὰ ἐπεί-
θοντο, ὅτι αἱ γλωσσικαὶ μεταβολαὶ καὶ ἀναπλά-
σεις δὲν ἔχουν ποσῶς τὰς πηγὰς των εἰς τὰ κα-
τάξηρα καὶ μουχλίσμένα καλαμάρια τῶν σχο-
λαστικῶν, ἀλλὰ εἰς τὰ μεγάλα ρεύματα καὶ εἰς
τὰς μεγάλας κινήσεις καὶ μεταμορφώσεις τῶν κοι-
νωνιῶν.

Αἱ παλαιαὶ κοινωνίαι ἦσαν ἐσχισμέναι εἰς δύο,
εἰς δούλους καὶ εἰς ἐλευθέρους. Οἱ ἐλεύθεροι ἦσαν
ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶχαν δικαίωμα νὰ ἔχουν χεῖλη, νὰ ὁμι-
λοῦν. Αὐτοὶ ἦσαν ἡ πολιτεία. Οἱ δούλοι ἦσαν τὰ
ἄλλα πρόσωπα· ἐκράτουν τὸν τόπον τῶν σημερινῶν
μηχανῶν. Οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι, οἱ ὀλίγοι εἶχαν προνο-
μιούχον γλῶσσαν, τὴν τῆς Ἀττικῆς, τοῦ Ἀατίου. Αἱ
Ἀθηναί, ἡ Ῥώμη ἐτυράννουν μέγαν πληθυσμὸν τῆς
ἀνθρωπότητος· ἡ Ἀττικὴ, ἡ Ῥωμαϊκὴ γλῶσσα ἐτυ-
ράννουν μέγαν πληθυσμὸν γλωσσῶν. Εἰς τὴν ἐπι-
κράτειαν τῶν γλωσσῶν μοναρχία ἐβασίλευε καὶ
δεσποτισμὸς. Τυραννίδας τῆς ἡ Οἰκουμένη εἶχε τὰς
δύο ἐκείνας γλώσσας.

Ὅταν ἦλθεν ὁ θεάνθρωπος, τότε ἐκηρύχθη τὸ
μέγα ἐκεῖνο κήρυγμα τὸ νέον· οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ
οὐδὲ ἑλλήνι, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, καὶ

ἐν ἡλικίᾳ τῆς γῆς ἡσθάνθη φρικίαν κα-
ὲν ἡλικίᾳ τῆς γῆς ἡσθάνθη φρικίαν κα-
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

ποιας θείας ἀγαλλιάσεως. Τότε τὸ πνεῦμα τὸ ἄγνον κατέβη εἰς τοὺς ἀποστόλους τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ καθιέρωσε τὴν χειραγέτησιν ὅλων τῶν γλωσσῶν.

Τότε ἤρχισαν νὰ παρακμάζουν αἱ παλαιαὶ ὀλιγάριθμαὶ γλῶσαι, καὶ ἤρχισαν νὰ δίδουν σημεῖα ζωῆς αἱ νεώτεραι δημοτικαί. Τότε ἤρχισαν νὰ καθιερόνωνται αἱ γλῶσαι αἱ ἀπὸ ὅλους ἐννοούμεναι. Τότε, κατὰ φυσικὸν λόγον, ἀνεφάνη ἡ ἀναλυτικότης εἰς τὰς γλώσσας. Τότε ἀνεφάνησαν νέαι λέξεις, νέαι ἐκφράσεις, σχηματισμοὶ νέοι, τῆς νεωτέρας ζωῆς γεννήματα, ἐκφραστικώτεροι, παραστατικώτεροι ἀπὸ τὰς προτέρας καὶ ροητότεροι διὰ τὰς νεωτέρας κοινωνίας.

Αἱ μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας αἱ γλῶσαι ἔλαβαν, δὲν εἶναι ἀποτελέσματα ἀφροσύνης, ἰδιοτροπίας ἢ συμβεβηκότος, ἀλλὰ κανονίζονται ἀπὸ γλωσσολογικοὺς νόμους, ἀπὸ τὰς ῥηθείσης ἀρχῆς τῆς εὐκολίας εἰς τὴν προφορὰν καὶ εἰς τὴν κατανόησιν, καὶ ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς ἀπλοποιήσεως, ἀνυλτικότητος καὶ ἐκφραστικότητος. Ἐπομένως αἱ μεταβολαί, αὗται μὲ ὑπερβολικὴν ἐλαφρότητα ὀνομάζονται ρθοραί· αὗται πρέπει ἀδιστάκτως νὰ θεωρῶνται ὡς καλλιεργήσεις καὶ τελειοποιήσεις. Αἱ προσθέσεις πρὸς ἐκφρασιν τῶν διαφόρων πτώσεων, τὰ βοηθητικὰ πρὸς ἐκφρασιν τῶν διαφόρων χρόνων, τὰ μόρια

πρὸς ἐκφρασιν τῶν διαφόρων ἐγκλίσεων κ.τ.λ. εἶναι τόσα στοιχεῖα εὐκολίας ἐκφράσεως, καὶ ἐπομένως στοιχεῖα χρησιμότητος καὶ τελειότητος γλώσσης.

Καὶ τῆς νεοελληνικῆς ὁ ὀργανισμὸς εἶναι ὅμοιος μ' ἐκεῖνον τῶν ἄλλων νεωτέρων γλωσσῶν, καὶ ἰδίως τῶν νεολατινικῶν, καὶ χωριστὰ τῆς Ἰταλικῆς. Καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν, παρατηροῦμεν τὸν αὐτὸν μηχανισμόν τῆς ἀπλουστεύσεως, τῆς ἀναλύσεως εἰς τὰς πτώσεις, εἰς τοὺς χρόνους, εἰς τὰς ἐγκλίσεις· τὴν ἐμφάνισιν νέων λέξεων, νέων ἐκφράσεων, παραστατικωτέρων ἀπὸ τὰς παλαιάς, γεμάτων ἀπὸ ζωῆς, δύναμιν. "Ὅχι πλέον ὕδωρ, ἀλλὰ νερό· ὄχι πλέον οἶνος, ὀφθαλμός, σελήνη, ἀλλὰ κρασί, μάτι, φεγγάρι· ὄχι πλέον τοῦ λέοντος, ἀλλὰ τοῦ λεονταρροῦ· ὄχι πλέον ἐφίλουν, ἀλλὰ ἐφιλοῦσα· ὄχι γράψω, γέγραφα, γράψαμι, ἀλλὰ θά γράψω, ἔχω γράψει, ἄμποτε νὰ γράψω· ὄχι πλέον τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Κάποτε αἱ εὐκολαί, ὅπου παρουσιάζουν αἱ νεώτεροι γλῶσαι, καὶ ἐπομένως καὶ ἡ νεοελληνικὴ, ὡς πρὸς μερικοὺς τύπους, εἶναι πολλῆς προσοχῆς ἄξια. Χρειάζεται π. χ. ἰδιαίτερα μελέτη διὰ νὰ μάθῃ κανεὶς νὰ μεταχειρίζεται τὰς ἀντωνυμίας, αἰ, ἡ, δ, καὶ ἡ νεοελληνικὴ τὰς ἐκφράζει μὲ τὸ ὁποῖ, μῶριον ὑπηρετικώτατον, τὸ ὁποῖον, ὑποκρινόμενοι ὑπερβο-

βαρβάρως τὸ ἀποκρούμεν ὡς βάρβαρον τάχα, καὶ γινόμεθα ἀξιοκωμώδητοι, διότι ἀντίστοιχον μόριον μὲ αὐτὸ ἔχουν οἱ Ἴταλοι τὸ che, οἱ Γάλλοι τὸ que, οἱ Ἀγγλοι τὸ that καὶ οἱ Γερμανοὶ τὸ ~~se~~ καὶ οἱ Γερμανοὶ, οἱ Ἀγγλοι, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἴταλοι εἶναι εἰς ταῦτα ὀλίγοντι λεπτότεροι ἀπὸ ἡμᾶς. Κάποτε πάλιν χρειάζεται ὁλόκληρος πραγματεία διὰ νὰ καταστρωθοῦν ὅλοι οἱ τύποι ἑνὸς θέματος τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς, ὡς οἱ τοῦ ἔχον ἑνὸς ἢ σημερινῇ γλῶσσα ἔχει τὸ πλεονέκτημα, νὰ τοὺς ἐκφράξῃ μὲ ὀλιγωτάτους σχηματισμούς.

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι σύμφωνος μὲ τὸν ὀργανισμόν τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, τῶν γλωσσῶν τῶν νεωτέρων ὁ ὀργανισμὸς, ἀλλ' ἐξασκεῖ καὶ μεγάλην ἐπιφύοθην ἐπάνω εἰς τὸν πολιτισμὸν τὸ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον τῆς γλώσσης εἶδος. Ἐν ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς παρακμῆς τῶν παλαιῶν κοινωνιῶν, ἦτον ἡ διακρίσις εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους· καὶ ἐν πάλιν ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς διακρίσεως αὐτῆς ἦτον ἡ γλῶσσα· λοιπὸν καὶ ἡ τοιαύτη γλῶσσα ἦτον στοιχεῖον παρακμῆς, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ᾔναι ἰσοπολιτείας στοιχεῖον. Καὶ ἡ γλῶσσα κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἦτον αἰτία τῆς βυζαντινῆς στασιμότητος· καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι σήμερον ἐμπόδιον πρόοδου εἰς ἡμᾶς. Καθὼς ἐξ ἐναντίας ἄρχισαν νὰ ἐκβαίνουν ἀπὸ τὸ στασιμὸν

αἱ νεώτεροι κοινωνίαι, ἅμα ὁ Ἀλιγκιέρης, καὶ ἄλλοι μεγαλοφρεῖς θιασῶται τῆς νέας ζωῆς, ὑψώσαν δυνατὴν φωνὴν ὑπὲρ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Καὶ τὴν ἐδικὴν μας ἀναγέννησιν κυρίως ἡ γλῶσσα τὴν ἐπροετοίμασεν· οἱ Κορνάροι, τὰ γεμάτα ζῶν κλέφτικα τραγούδια, οἱ Μηνιάται, οἱ Φεβραῖοι, οἱ Σολομοί...

Τοιαύτη ἡ νεκρὰ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν σκοτονόμεθα ν' ἀναστήσωμεν. Τοιαύτη καὶ ἡ ζωντανή, τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ ζωὴ μας νὰ ἐνταφιάζωμεν. Τὸ μᾶλλον ἄξιον γέλωτος εἶναι, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀρχαιομανία δὲν προέρχεται ἀπὸ αἴσθημα θαυμασμοῦ διὰ τᾶριστουργήματα τῶν προγόνων, ἀλλὰ ἀπὸ ταπεινὸν πνεῦμα τυπικότητος· ἀπὸ κάποιαν ἰδιαιτέραν κλίσιν καὶ μανίαν διὰ πᾶν ὅ,τι δὲν συνδέεται πλέον μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὴν ὑπαρξίν· διὰ πᾶν ὅ,τι ἐκβάλλει ἀποφορὰν θνησιμαίου καὶ νεκροταρείου· διὰ τὰ πτώματα τῶν ἀπαρεμφάτων, διὰ τὰς μούμιας τῶν μελλόντων, διὰ τὰ ἄψυχα λείψανα τῶν μετοχῶν.

Καὶ ἔτσι παρατηροῦμεν τὸ τερατῶδες τοῦτο· ἐνῷ ἄλλοι λαοὶ, κάπως περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς πολιτευμένοι, μὲ τόσην υἱκὴν φιλοστοργίαν περιποιοῦνται τὴν γλῶσσάν των τὴν ὁμιλουμένην, ἡμεῖς, ὡς ἄλλοι μητραλοῖαι, βαρβαρικώτατα τὴν περιφρονοῦμεν. Τί ἄλλο δὲ πρὸς ἀχαριστία εἶναι ἡ τοιαύτη περιφρονησις. Ἀντιλαμβάνομεν πρὸς τὴν γλῶσσαν, ὅπου

μᾶς ἐναντίρῃσεν εἰς τὴν κοιτίδα, ὅπου μὲ τὰ παραμύθια τῆς μᾶς ἐδιασκέδασεν, ὅπου μὲ τὰς δι-
δαχὰς τῆς ἀπὸ τὸν ἄμβωνα μᾶς ἀνύψωσε, καὶ
ὅπου μὲ τὰ τραγούδια τῆς τὰ δημοτικὰ καὶ μὲ
τοὺς ὕμνους τῆς μᾶς ἐνθουσίασε διὰ τὴν ἐλευθερί-
αν, καὶ ὡς ἡρώϊς μᾶς ἐλευθέρωσε.

Περιφρονεῖται τὸ πολύτιμον τοῦτο ὄργανον τῆς
λαλίας, χωρὶς νὰ ἐξετασθῇ ἀκόμη ὁ ὁργανισμὸς
τοῦ μὲ πόσῃ βαθύτητά, ὅση εἶναι ἡ ἀξία του.
Ἐάν ἐστρέφοντο ἐξεταστικὰ βλέμματα ἐπάνω τῆς,
θὰ ἐφαίνετο, ὅτι εἶναι ἐπιμελείας μεγάλης ἀξία.
Θὰ ἐγίνετο ὀλοφάνερρον, ὅτι εἶναι ἰσόχειλα γεμά-
τη ἀπὸ πληθὸς λέξεων παραστατικωτάτων, φρά-
σεων ζωηροτάτων καὶ δυνατωτάτων, παροιμιῶν βα-
θυτάτων καὶ νοστιμωτάτων· γεμάτη ἀπὸ δημο-
τικὴν ποίησιν παθητικωτάτην, ἀφελεστάτην καὶ
φιλελευθερωτάτην, ὅτι ἔχει ἀπεριόριστον ἐλευθε-
ρίαν συντάξεως καὶ τεραστίαν συνθέσεως εὐκολί-
αν, καὶ ὅτι τέλος εἶναι μία τῶν ἐκφραστικωτέρων
καὶ ἁρμονικωτέρων καὶ ἐκλεκτοτέρων γλωσσῶν, ὅπου
νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν σφαῖραν.

Κατὰ πόσον δὲ, τοιαύτη ἐνῶ εἶναι ἡ νεοελ-
ληνικὴ αὕτη γλῶσσα, ἀντιπροσωπεύει κοινωνικό-
τητα ἀνωτέραν τῆς παλαιᾶς, κατὰ πόσον ἡ γλῶσ-
σα ὑπηρετεῖ κάλλιον παρὰ ἡ ἀρχαία τῆς γλώσ-
σης τὸν σκοπὸν τὸν ὑψηλόν, καὶ κατὰ πόσον
καὶ διάφοροι ἀλλοιώσεις, ὅχι μόνον δὲν εἶναι φθό-

ραι, ἀλλὰ ἀναζωωτικαὶ τροποποιήσεις καὶ τελειο-
ποιήσεις, καὶ ὅτι συνάμα αὗται ὑπάρχουν εἰς
κανόνας, ὅπου ἀποβρέουν ἀπὸ νόμους σταθεροῦς,
οἱ ὅποιοι κυβερνοῦν τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου
ὅλου· ταῦτα θὰ προσπαθήσωμεν νὰ δεῖξωμεν εἰς
χωριστὸν σύνθεμα περὶ τοῦ πνεύματος τῆς γλώσ-
σης. Αὐτὸ θὰ χωρίζεται εἰς τρία μέρη, εἰς φωνο-
λογίαν, εἰς λεξικὸν καὶ εἰς ῥυθμολογικόν, καὶ θὰ
ἐξετάζῃ τὴν λέξιν α. ὡς φωνήν, β'. ὡς ἔννοιαν
καὶ γ'. ὡς ῥυθμοῦ στοιχεῖον.

Συμπεραίνομεν καὶ λέγομεν, ὅτι ἀφ' οὗ τὸ κυ-
ριώτατον ὄργανον πάσης ἐρμηνείας εἶναι ἡ γλῶσ-
σα, πρέπει αὕτη τὸ ταχύτερον νὰ καθαρισθῇ, νὰ
κανονισθῇ καὶ νὰ καθιερωθῇ, πρὸ πάντων εἰς
τὴν ἐκπαίδευσιν, μὲ τὸ νὰ συνταχθοῦν εἰς αὐ-
τὴν κυρίως εὐμέθοδα διδακτικὰ

BIBLIA

Βεβαίωσω, ὅτι ἡ ὑπαρξίς τοῦ κα-
λοῦ βιβλίου δὲν πρέπει νὰ ῥιφθῇ
δυσχερὴς περισσότερον ἀπὸ τὴν ὑπαρ-
ξιν τοῦ καλοῦ πολίτου. (Μίλτωρ).

Τὴν βαθεῖαν ταύτην ἀλήθειαν ἐβεβαίωσεν ἐκεί-
νη ἡ ἀπόφασίς, ὅτι ὁ ὑψηλὰ ἐτραγούνησε τοὺς πρῶ-
τους ἀποφασιστοὺς τοῦ πρωτοπλάστου ζεύγους μέ-

σα εἰς τὴν ἐδέμ· καὶ ἐπρόσθετεν, ὅτι τὸ νὰ φονεύσῃ τις ἄνθρωπον δηλοῖ ν' ἀφανίσῃ λογικὴν οὐσίαν, τὸ δὲ νὰ πνίξῃ καλὸν βιβλίον δηλοῖ νὰ φονεύσῃ τὸ λογικὸν αὐτό.

Πνιγμὸς τῶν καλῶν βιβλίων εἶναι βέβαια, ὅταν ταῦτα ὑποσκελίζωνται ἀπὸ τὰ κακά. Πνιγμὸς τῶν καλῶν βιβλίων εἶναι, ὅταν, ἀντὶ τούτων, ὑπερισχύουν τὰ ἀχρεῖα, εἰς πᾶσαν βιβλιοθήκην κ' ἐπάνω εἰς πᾶσαν τράπεζαν, καὶ ἰδίως εἰς τὸ σχολεῖον τὸ δημοτικόν. Πνιγμὸς τῶν καλῶν βιβλίων εἶναι ὅταν τὴν Γραφὴν πλακόνει ὁ Βολταίρ, καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην ὁ Φενὰν, τὸν Πλούταρχον τὸ μυθιστόρημα, καὶ τὸν Σολομὸν, τὸν Ζηλακώσταν· τὸν Παράσχον, τὸν Μαυρογιάννην, τὸν Βαλαωρίτην οἱ τόσοι Ἐξαρχόπουλοι... Πνιγμὸς εἶναι καὶ ὅταν δὲν ἡμποροῦν νὰ φανερωθοῦν καλὰ καὶ εὐμέθοδα διδακτικὰ βιβλία, γραμμένα εἰς τὴν ὀμιλουμένην καὶ ἐννοουμένην γλῶσσαν, καὶ δὲν ἡμποροῦν, διότι ὑπερισχύουν τὰ ἄθλια καὶ κακοςύντακτα καὶ ἀμέθοδα.

Ὅλα σχεδὸν τὰ εἰς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων διδακτικὰ βιβλία κάμμιαν δυσκολίαν δὲν θὰ εἴχαμεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι πρὸς χρῆσιν δημοτικῶν σχολείων εἶναι, ἂν μόνον μᾶς ἐπιθυρῖζετο, ὅτι τοῦτο λέγεται κατ' εὐφημισμὸν. Καὶ τῷ ὄντι, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ καταβληθοῦν μεγάλοι προσπάθειαι πρὸς καταρτισμὸν βιβλίων κατατά-

ληλοτάτων διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἀδύνατον θὰ ᾔητον νὰ συνταχθοῦν ἄλλα παρὰ τὰ συνήθη καὶ ἐπιγραφόμενα « πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ». Θὰ ἐπίστευε κανεὶς, ὅτι πρὸς σύνταξιν τῶν βιβλίων τούτων ἐσυνεργάσθησαν ἀρμονικώτατα καὶ πεισματωδέστατα ἡ ζωώδης ἀκρισία μετὰ τὴν λαβυρινθώδη ἀμεθοδίαν, ἡ κεφαλαγικὴ ἀταξία μετὰ τὴν τυμβωρύχον σχολαστικότητα, καὶ μετὰ τὴν ἀφιλοκαλίαν τὴν κτηνώδη ἡ ἀπονία καὶ ἡ ἀναισθησία ἡ παγερά.

Τῷ ὄντι, τὰ συστατικὰ τῶν, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, μόνον διδακτικῶν τούτων βιβλίων εἶναι γλῶσσα ἀκατάλληλος, κακὴ ἐκλογή τῆς ὕλης, ἀφηρημένα ἰδέαι, ἀρετολογίαί, θεωρίαι, γενικότητες, ὅρισμοί, σχήματα λόγου ἀσυνήθη, μεταφοραὶ καὶ προσωποποιήσεις δυσκολονόητοι· ὕλη αὐτὴ ἥτις ποσῶς δὲν στολίζεται οὔτε ἀπὸ τὰ χρώματα καταλλήλου φαντασίας, οὔτε χλιαίνεται ἀπὸ αἶσθημα ἀνάλογον.

Ἀταξία πάλιν εἰς τὴν διάθεσιν τοιαύτης ὕλης. Δὲν λαμβάνεται διόλου ὁ κανὼν, νὰ προχωρῇ ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς τὰ ἀγνωστα, ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ εἰς τὰ νοητὰ, ἀπὸ τὰ εὐκολα εἰς τὰ δύσκολα. Ἐδῶθεν συμβαίνει τὸ ἐξῆς· ἐνῶ εἰς τὸ γινώσκον καὶ εἰς τὸ σύνηθες ἀνοίγεται ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία τοῦ μαθητοῦ, ἐξ ἐναντίας ἡ αἰσθητικὴ τοῦ ἀμόρφου ὄγκου τόσης ἀτάκτου

ὕλης ἐξαφνίζει τὰς ἰδέας, κατὰ τὴν πρώτην γέννησίν των, τὰς συγχύζει καὶ τὰς φονεύει.

Κατάλληλα, κατὰ τὴν κρίσιν μου, διδακτικὰ βιβλία διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα θὰ ἦσαν, ἂν ἐπυντάσσοντο εἰς τὴν ἐκλεκτὴν καθωμισμένην γλῶσσαν· ἂν ἡ ὕλη ἦτον οὕτω πως καταταγμένη, ὥστε νὰ ἦναι πρῶτα τὰ γνωστὰ κ' ἐπειτα τὰ ἄγνωστα· ἐμπρὸς τὰ εὐκολώτερα, καὶ τὰ δυσκολώτερα κατόπιν. Ν' ἀποφεύγωνται αἱ ἀφηρημέναι ἰδέαι, καὶ αἱ ἀρετολογίαι, διότι στεριεύουν τὸν νεαρὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Τὸ ὕφος νὰ στολιζέται μὲ κάποιαν φαντασίαν καὶ μὲ κάποιον αἶσθημα νὰ θερμαίνεται, κατὰ τὸ αἶσθημα καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ μικροῦ μαθητοῦ.

Ἰδίως, ἐπειδὴ στερούμεθα πρὸ πάντων βιβλίου δι' ἀνάγνωσιν κυρίως, κατάλληλον τοιοῦτο θὰ ἦτον ἂν περιεῖχε κατὰ ομάδας καὶ κατὰ τάξεις ὀνόματα διαφόρων ἀντικειμένων, καὶ ἤρχιζεν ἀπὸ τὰ μᾶλλον γνωστὰ καὶ αἰσθητὰ καὶ κινουντα τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδίου, καὶ ἐπροχωροῦσε βαθμὴδὸν εἰς τὰ ὀλιγώτερον γνωστὰ καὶ αἰσθητά· π. χ. ομάδας ὀνομάτων φαγητῶν, ἐπειτα ὀπωρικῶν, ἐπειτα ἐνδυμάτων, κατόπιν ζώων, πτηνῶν, ἀνθέων, φυτῶν, παιγνιδίων, ἐπίπλων· νὰ παρενθέτωνται δὲ σκορπιστὰ καὶ πλοκαὶ καὶ φράσεις συνθεμέναι ἀπὸ τὰ τοιαῦτα οὐσιαστικά μὲ ἀνάλογα ἐπίθετα καὶ ῥήματα, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ ἐξή-

γούνται αἱ ιδιότητες, αἱ ἐνέργειαι, τὰ πάθη, αἱ καταστάσεις τῶν προσώπων, τῶν ζώων, τῶν πραγμάτων.

Ὁ νεαρὸς νοῦς κουράζεται εὐκόλως. Χρειάζεται νὰ διεγείρεται ἀδιακόπως ἡ προσοχή καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του. Πρὸς τοῦτο χρεῖα νὰ φεύγωμεν τὴν μονοτονίαν, καὶ τὴν ποικιλίαν νὰ ζητῶμεν. Ἐκεῖνη δὲ ἡ ποικιλία εἶναι εἰς αὐτὸ ἀρεστή, ἡ ὁποία ἀποβλέπει γνωστὰ ἀντικείμενα, καὶ συνοδεύεται πάντοτε ἀπὸ φαντασίαν καὶ αἶσθημα, διότι ὅλη ποίησις εἶναι τὸ παιδίον, καὶ φέρεται καὶ σύρεται ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς πτέρυγας.

Ἀνάμεσα λοιπὸν εἰς τὰ ὀνοματολόγια ταῦτα ἄς ἀπαντᾷ ἡ ὄρασις του, ὡς ὁάσεις, μικρά τινα τραγούδια, ποιήματα, διηγήματα σχετικὰ π. χ. ἐπειτ' ἀπὸ τὰς ὀνομασίας τῶν ἀνθέων, ποίημα διὰ τὴν ἄνοιξιν· ἐπειτ' ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ζώων, μῦθον τοῦ Αἰσώπου· ἐπειτ' ἀπὸ τὰς ὀνομασίας τῶν καλῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων, τὴν διήγησιν τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Σαμαρείτου, τοῦ Ἀσώτου, ἐκλεκτὴν περικοτὴν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς, καλὰ μεταφρασμένην εἰς τὴν ἐκλεκτὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν.

Βιβλία, οὕτω πως συντεταγμένα εἰς τὴν ἐννοουμένην γλῶσσαν καὶ εὐμέθοδα, εἶναι ἀπὸ τὰ πρόγνιστα, ὅπου δὲν ἡμπορεῖ νὰ λείψουν, διὰ νὰ προσώψῃ ὁ νοῦς καὶ κυρίως διὰ νὰ πλασθῇ ἡ

εἰς βαθμὸν ἀκαταμέτρητον ἀδιάπλαστος ἀκόμα ἐλ-
ληνική

ΚΑΡΔΙΑ.

...γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς
οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ
περιστεραί... (Ματθ. 10. 16).

Με πόσην ὑπεράνθρωπον συνθέσεως εὐτολμίαν,
ἀφίνων ὀπίσω του μακρὰν Αἰσχύλους καὶ Πινδάρους,
παριστᾷ, μὲ τὸ θεϊκῶς φρικαλέον σύμπλεγμα
τοῦ ὄφεως καὶ τῆς περιστερᾶς, τῆς ἀνθρωπίνης
ζωῆς τὴν τελειότητα ὁ θεάνθρωπος. Θεία χεῖ-
λη βέβαια ἔπρεπε νὰ ᾔν' ἐκεῖνα, ὅπου ἔμελλε
νὰ συζεύξουν τὸ ἔρπετόν τὸ φαρμακερὸν καὶ τρο-
μερὸν, ὅπου τὴν ἀνθρωπότητα ὠρφάνισεν ἀπὸ τὸν
ἐπίγειον παράδεισον, ὁμοῦ μὲ ὅ,τι ἀγνότερον ἔχει
νὰ προσφέρῃ τὸ βασιλεῖον τῶν πτηνῶν, μὲ ὅ,τι
ἑρωτικώτερον ἐπάνω εἰς τὰ νῶτά του δύναται νὰ
ταλαντεύσῃ ὁ αἰθέρ· καὶ μὲ τοὺς ἐλιγμούς τοῦ
ζώου, ποῦ προξενεῖ ὀρθοτριχίασιν, καὶ μὲ τῆς
ἀνάκου περιστερᾶς τὸ πέταμα, νὰ διαγράψῃ τό-
σον μεγάλους δύο κύκλους τῆς ἐνεργείας τοῦ ἄν-
θρώπου, ὥστε νὰ περικλείσων ὅλον τοῦ οὐρανοῦ
τὴν σφαῖραν, — περιοχὴν τελειοτέρου παραδείσου.
Τῷ ὄντι, θεία χρειάζεται προσπάθεια, διὰ νὰ

συνενωθῇ τὸ θηρίον, ὅπου ἐμφωλεύει εἰς τὴν πρῶ-
την τερπνοτάτην κατοικίαν τοῦ θνητοῦ, καὶ εἰς
τὰ πρῶτα χωρία τῶν ἱερῶν βιβλίων, ὁμοῦ μὲ
τὸ πτηνόν, ὅπου ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά τοῦ κα-
τακλισμοῦ ἐφάνη νὰ πετᾷ, καὶ μὲ τὸ ῥάμφος
νὰ κρατῇ ἐλαίας φύλλον, οἷωνὸς παγκοσμίου σω-
τηρίας καὶ εἰρήνης—ὁμοῦ μὲ τὸ πτερωτὸν πλά-
σμα ἐκεῖνο, ὅπου, σύμβολον οὐρανίας χάριτος καὶ
ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης παγκοσμίου, ἔδωκε τὴν
μυρφήν του εἰς τὸ πνεῦμα, ὅταν ἀπὸ τοὺς οὐ-
ρανοῦς τοῦτο εἰς τὸν Ἰορδάνην ἐκατέβαινε, καὶ
ἤκουετο βροντώδης παναρμόνιος φωνή· οὗτος ἐστὶν
ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός....

Μέγα δίκαιον τῷ ὄντι εἶχε τῆς Ναζαρέτ τὸ
θεῖον τέκνον νὰ λέγῃ ταῦτα. Τῇ ἀληθείᾳ ἡ ζωὴ
τοῦ προσωρινοῦ τούτου κατοίκου τῆς ὑψηλίου
πρέπει νὰ ᾔναι κράμα ἀπὸ ἔδαφος καὶ οὐρα-
νόν, ἀπὸ φολίδας καὶ πτέρυγας, ἀπὸ σύρσιμον
καὶ πέταμα, ἀπὸ χολὴν καὶ ἀγνότητα, ἀπὸ
πάγον καὶ ζέσιν, ἀπὸ συριγμὸν καὶ κελάδημα.

Ὁ ὄφεις εἶναι σύμβολον σοφίας καὶ φρονήσε-
ως. ὁ δὲ ὄφεις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν ἐπὶ
τῆς γῆς. Ἀλλὰ δὲν φθάνει τοῦτο μόνον· χρει-
άζεται καὶ ἡ περιστερά, σύμβολον τοῦ ἀδόλου
πόθου, τῆς ἀγνῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ θείου.
Δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ σοφία, δὲν ἀρκοῦσι τὰ βιβλία,

ΙΑΚΕΙΒΑΝΤΕΣ ἡ γλῶσσαι· ἀπαιτεῖται καὶ ἡ δύνα-
μις
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

μὴς ἐκεῖνη, ὅπου ἐνωμένον κρατεῖ ἄνθος μὲ
 ἄνθος, ἀστέρα μὲ ἀστέρα καὶ καρδίαν μὲ
 καρδίαν. Διὰ τοῦτο ὁ οὐρανοβάμων, ἔαν ταῖς γλώ-
 σαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων,
 εἶπεν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν
 ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Ὁ Παῦλος δὲν διέψευσε
 τὸν Πλάτωνα. Κ' ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἡ σοφία
 χωρὶς τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις εἶναι πανουργία.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον μυελὸς, ἀλλ' εἶ-
 ναι καὶ καρδία. Ὁ μυελὸς εἶναι τὸ δοχεῖον τῶν
 γνώσεων, ἡ ἀφетηρία τῶν ιδεῶν. Ἡ καρδία εἶ-
 ναι ἡ δεξαμενὴ τοῦ αἵματος, τῶν παθῶν καὶ
 τῶν αἰσθημάτων· εἶναι τὸ ἐργαστήριον καὶ τὸ
 ὀρμητήριον τῶν πράξεων. Εἰς τῆς διανοίας τὰ
 ὕψη βασιλεύει ὁ φωστὴρ τῆς ὑπάρξεώς μας, ἡ
 ἰδέα· εἰς τῆς καρδίας τὰ βάθη ἡγεμονεύει ἡ δι-
 ευθύντρια τῆς ζωῆς μας, ἡ θέλησις.

Ἀπὸ τὴν ἀρμονικὴν μόρφωσιν τοῦ νοῦ καὶ
 τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας σχηματίζεται ὁ χαρα-
 κτὴρ· καὶ χαρακτὴρ τί εἶναι ἀκριβεστάτην θὰ λά-
 βωμεν ἰδέαν, ἂν μόνον σκεφθῶμεν τί εἰν' ἐκεῖνο, ἀπὸ
 τὸ ὅποιον ἔχει τεραστίαν ἔλλειψιν ἡ ἑλληνικὴ κοινω-
 νία. Ἡ εὐφυΐα σκέπτεται, συλλογίζεται, ἐπινόει. Ὁ
 χαρακτὴρ τολμᾷ, ἐνεργεῖ, πράττει. Διὰ τοῦτο
 τὴν εὐφυΐαν σχηματίζει ἡ ἐρημία· τὸν χαρα-
 κτὴρα ἡ κοινωνία τὸν ἐργάζεται. Οἱ Ὅμηροι καὶ
 οἱ Ἀναξαγόροι, οἱ Πλάτωναί, καὶ οἱ Ἀριστο-

τέλεις, οἱ Σοφοκλεῖς καὶ οἱ Θεοκυδίδαι εἶναι οἱ
 μεγάλοι νόες τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ Ἡρακλεῖς
 καὶ οἱ Ὀησεῖς, οἱ Ἀχιλλεῖς καὶ οἱ Λεωνίδαι, οἱ Θε-
 μιστοκλεῖς καὶ οἱ Ἀλεξάνδροι εἶναι τοῦ κόσμου αἱ
 μεγάλαι καρδίαι.

Ὅ,τι ἔχει ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἱστορία μέγα καὶ
 βαρὺ καὶ ὀγκῶδες δὲν εὐρίσκει εἰς ποῖον ἄλλον νὰ
 τὸ ἀναθέσῃ, περιπαθῶς νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ, εἰμὴ
 εἰς τὸν χαρακτὴρα. Ὁ χαρακτὴρ εἶναι ἡ πολύτιμος
 μονάς, ἡ θυσιαζομένη διὰ τὴν ὁμάδα. Χαρακτὴρ
 εἶναι εὐσυνείδητος, θαρράλεα, ἀδιάκοπος ἐνέρ-
 γεια διὰ τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς ἰδέας, καθ' ὅσον
 αὕτη εἶναι οὐσιωδῶς ὠφέλιμος εἰς ὅσον τὸ ду-
 νατὸν μεγαλεῖτερον ἢ ἀξίας μεγαλειτέρας ὅλον.
 Οἱ χαρακτῆρες εἶναι οἱ μὲ τὴν συμπύκνωσιν τῶν
 πράξεων κατασκευάζοντες τὴν ἱστορίαν. Εἶναι οἱ
 ἐνθαρρύνοντες καὶ ἐξαναγκάζοντες τὰ γεγονότα
 νὰ ἐμφανισθοῦν. Ὀλόκληρος ἡ ῥωμαλεότης τῆς
 ψυχῆς φανερόνεται εἰς τὴν πράξιν, ἐπομένως εἰς
 τὸν χαρακτὴρα. Ὀλόκληρος ἡ ἱστορία καὶ ἡ ζωὴ
 εἶναι στοιβάδες πράξεων. Ἡ θέλησις ἀνοίγει τὰς
 θύρας τῶν περιστάσεων. Τὸ θάρρος ἐκβιάζει τὰ
 γλυκύτατα ἐκεῖνα καὶ τῶν συμβαμάτων.

Εἶναι μερικοὶ, εἰς τὰ μέρη μας, ὅπου στοχά-
 ζονται, ὅτι ὁ χαρακτὴρ πρέπει νὰ ᾔηται σιδηροδέ-
 σμιος ιδεῶν καὶ προσώπων! Ἡ γνώμη τῶν αὐτῶν
 ἔχει τὴν σπανίαν ἀξίαν, νὰ προξενῇ τὴν ἰλα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ρότητα εἰς τοὺς σκεπτομένους μὲ ὀλιγωτέραν ἐπιπολαιότητα. Ἡ αἰωνιότης δὲν προκηρύσσεται μὲ τοιχοκολλήσεις. Ὅ,τι ἡ χθὲς ἐπαρουσίαζεν ὠραῖον καὶ τῆς ἱερᾶς ἀγάπης ἄξιον, ἡ σήμερον τὸ παρασταίνει ἄσχημον εἰς ἄκρον καὶ εἰς ἄκρον μισητόν. Μεταξὺ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν προσώπων τοῦ κόσμου τούτου, κατ' οὐδένα τρόπον, δὲν ἔρχεται νὰ βασιλεύσῃ οὔτε ἡ αἰωνιότης τῆς φιλίας οὔτε τῆς ἔχθρας ἡ αἰδιότης,

Αἱ δοξασίαι τοῦ σοφωτάτου εἰς ἄκρον, τοῦ φιλοπάτριδος καὶ φιλανθρωποτάτου Σόλωνος ἦσαν ἀνώμαλοι καὶ εἰς τὰ ἔξω ἀντιφατικαί, ὅπως εἶναι ἡ πραγματικὴ ζωὴ ἡ ἀνθρωπίνη, ὅπως εἶναι αἱ διαθέσεις καὶ αἱ προαιρέσεις πάντός εὐαισθήτου καὶ εἰλικρινοῦς ἀνθρώπου, ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ ἡ ἱστορία. Τὸν Δισραὲλιν κατεμέμφθησαν ὡς εὐμεταβλητότατον, ὅτι ἐπαραίτησε κάθε ἀγῶνα, ὅπου πρότερον ὑπερασπίζετο· καὶ ὅμως εἶν' ἐκεῖνος, ὅπου γονατιστὴν εἶδεν ἔμπροσθέν του τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Ὁ Γαριβάλδης, τῆς Ἰταλίας αὕτη ἡ καρδιά ἡ μεγάλη, εἶναι σήμερον ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος, ἐνῶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἦτον ἄλλοτε. Καὶ τ' ἀνάπαλιν ὁ Θιεὶρς εἶπεν αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια· εἶμαι σήμερον δημοκρατικὸς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅπου ἤμην ἄλλοτε μοναρχικὸς. Τὸ ἔξοχον ἐκεῖνο τῆς Ἰσπανίας τέκνον, ὁ φλογερὸς ῥήτωρ, ὁ Καστελὰρ ἄλλην ἄλλοτε, καὶ ἄλλην

τώρα περὶ θανατικῆς ποινῆς ἔχει ἰδέαν. Ὁ Ροῦσσελ, διὰ τὸ ἤμισυ τῆς ζωῆς του, θρησκείαν του εἶχε τὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, καὶ τώρα εὗρεθι ἀναγκασμένος νὰ γίνῃ ἀρνησὶ-θρησκός. Καὶ ὅμως ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἔξοχοι ἄνθρωποι, ἔτσι φρονοῦντες, καὶ κατὰ τὰ φρονήματά των ταῦτα ἐνεργοῦντες, δὲν δύνανται ποσῶς νὰ κατακριθῶν ἀπὸ κανένα ἀμάρτυρα ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας, ὅτι ἦσαν ἀφιλοπάτριδες. Ἀρκεῖ ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὗται ὅλαι ἦσαν ἀπαυγάσματα ἱερῶν πεποιθήσεων καὶ εὐγενοῦς αἰσθήματος, ὥστε νὰ μὴ κατασταθῶν εἰς τὸν τόπον των ἀνωφελείς.

Μὰ ἀπὸ τὰς πηγὰς, ὅπου μὲ τὰ νάματά των ποτίζουν καὶ τρέφουν τὸ ἐλάχιστον τοῦτο τῆς κοινωνίας, τὸν χαρακτῆρα εἶναι αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις. Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, καὶ ῥητῶς μᾶς λέγει, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ συντηρητικώτερα στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας καὶ μεγαλουργίας, ὑπῆρξαν πάντοτε αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, ἃς ἦναι τὸ θρησκευμα ὁποῖον δήποτε· πόσῳ μᾶλλον ὅταν θρησκευμα εἶν' ἐκεῖνο, ποῦ ἀπὸ τοὺς ἀστερισμοὺς κατέβη.

Εἰς ἡμᾶς τί συμβαίνει; Δὲν εἶναι πρᾶγμα, τοῦ ὁποίου νὰ ἔχουν μεγαλυτέραν ἑλλειψίν, καὶ νὰ ἦναι συνάμα καὶ ἀξιωμαχάριστοι, ὅτι εἶναι τόσον ἀναίσθητοι εἰς τὴν ἑλλειψίν του αἱ καρδίαι, ὅσον ἀναίσθητοι εἰς τὴν ἑλλειψίν των αἱ θρησκευτικαί. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα

πρόληψις καὶ πᾶσα πλάνη εὐρίσκει εἰς ἡμᾶς καταφυγίων ἀρθονίαν, εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης ἄλλης πίστεως καὶ πεποιθήσεως, πιστεύεται, ὅτι τῶν τοιούτων πεποιθήσεων ἡ ἔλλειψις πρέπει νὰ ᾖναι τὸ ἀναπόφευκτον ἐξαγόμενον σοφίας βαθυτάτης.

Καὶ ὅμως αἱ φιλοσοφώτεραι φύσεις εἶχαν καὶ βαθυτάτας πεποιθήσεις· ᾗσαν καὶ αἱ θεοφιλέστεραι. Ἀνωρθόνοντο αἱ τρίχες τοῦ Νιούτων, ὅσαι φοραῖς ὁ μεγαλοφυῆς οὗτος ἀνὴρ ἐπροσήλανε τὸ βλέμμα εἰς τὸ στερέωμα. Ἐφάνη θυσιάζων εἰς τὸ ὑπέρτατον Ὅν ὁ σοφὸς Πυθαγόρας, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν εὑρεσιν τοῦ φερωνύμου θεωρήματος τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου. Ἐπιπτεν ἡ σμίλη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Γαλιλεοῦ ἐνῶ ἀνέτεμνε, καὶ, εἰς τὴν ἔκστασιν του, ὁ θαυμάσιος ἐκείνος ἰατρὸς ἀνέκραζεν, ὅτι δὲν εἶναι ἔργα τύχης ἀλλὰ πανσόφου δημιουργοῦ.

Ἄλλ' αἱ πεποιθήσεις αὗται σπείρονται καὶ ἀποκτοῦν βαθείας ρίζας μὲ τὴν θερμὴν καὶ βαθεῖαν μελέτην τοῦ ἀπείρου μεγαλείου τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν θείων ἀνδρῶν. Εἰς τοὺς πολιτισμένους λαοὺς εἶναι πολλοὶ οἱ καταγινόμενοι εἰς θεολογικὰς μελέτας, μάλιστα καὶ τοῦτο εἶναι δεῖγμα καὶ παράγων καὶ στοιχεῖον πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν Θεολογίαν π.χ. ἀπὸ 5740 φοιτητὰς πανεπιστημίων οἱ 1423 εἶναι τῆς θεολογίας σπουδασταί.

Ἡμεῖς ὅμως ἐφθάσαμεν εἰς τόσον ὕψος πολιτισμοῦ, ὥστε νὰ θεωρῶμεν ἐξευτελισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας τὰς τοιαύτας σπουδάς. Εἶν' ἀπὸ τᾶλλο μέρος φανερά συκοφαντία, ἂν κατακρίνεται ἡ κοινωνία καὶ ἡ πολιτεία, ὅτι δὲν ἐνθαρρύνει τὴν περιφρόνησιν τῶν τοιούτων μελετῶν καὶ τῶν τοιούτων πεποιθήσεων. Αἶμα ἰδρόνει χωριστὰ μία μερὶς τῆς κοινωνίας, καὶ ἀγωνίζεται, ὡς μάρτυς, διὰ νὰ καθαρῇ τὰ βάθη τῆς καρδίας ἀπὸ τὸ ἐνόχλημα τοιούτων πεποιθήσεων.

Τὸ ὕστερον ἐξαγόμενον τοιούτου ἀγῶνος, τελευταῖον καταστάλαγμα, ἀπὸ τὴν σύνθλιψιν τόσων ἐθνικῶν οὐσιῶν καὶ δυνάμεων, ἀπορρέει εἰδὸς τι ὄντος, κάποια μελανὴ σκιά ἀνθρώπου, σχῆμα ἱερέως, ἀναλόγως τῆς ἐσχάτης παρὰ μελήσεώς του ἀπὸ τὴν πολιτείαν, εἰς τὸ ἔσχατον τῷ ὄντι ἡθικόν, τὸ ὅποιον εἰς τὰς ὥρας τῶν ἐθνικῶν κινήσεων ἐδειξε θάρρος καὶ ἀνδρείαν ἀξίαν ἀνδριάντων.

Αὐτὸ ἀδίκως περιφρονεῖται, καὶ τόσον, ὥστε μεγάλης χρησιμότητος εἶναι τὸ νόμα του μόνον εἰς τοὺς ἐξευγενισμένους λαοὺς, ὅταν ἀμυχανῶσι πῶς νὰ παραστήσουν τὸ τελευταῖον ὄριον τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαθείας. Περιπλανᾶται ὁ μαυροφορεμένος οὗτος ὑπουργὸς τοῦ Ὑψίστου, ὡς μία ζωντανὴ ἀντιπροσώπηση τῆς φαικάλειας διαμαρτύρησις ἐναντίον τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας.

Καὶ πάλιν τοιοῦτον ἀφ' οὗ θέλει ἡ κοινωνία καὶ ἡ πολιτεία τὸν ἱερέα, δὲν πταίει μόνος τοῦ αὐτοῦ, ἀν' ἐξ αἰτίας τοῦ περιφρονεῖται ἡ θρησκεία. Ἐν ἀπὸ τὰ αἰτία, διὰ τὰ ὅποια, ὅταν βεβαιώνωμεν, ὅτι ὑπάρχουν θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις εἰς ἡμᾶς, προκαλοῦμεν τὰ χαμόγελα, εἶναι καὶ τῆς θρησκείας ὁ λειτουργὸς. Ὁ λειτουργὸς αὐτὸς πρέπει νὰ εὐρίσκεται ἀναβιβασμένος εἰς ἐπιστημονικὸν ὕψος, πρέπει νὰ συμβαδίζῃ μὲ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνάγκας τοῦ αἰῶνός μας. Καὶ ὁμῶς παρατηροῦμεν ὅλον τὸ ἐναντίον.

Ἡ μόρφωσις τοῦ ἱερέως θὰ ἦναι ἀνάλογος μὲ τὴν μόρφωσιν τοῦ δικηγόρου, τοῦ ἱατροῦ, τοῦ βουλευτοῦ, τοῦ καθηγητοῦ. Ἀφ' οὗ ἀκροασθῆς πολυμαθῇ καθηγητὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον, μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούεις ἱερέα, νὰ λέγῃ τὴν λειτουργίαν τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ μὴ βασιλεύῃ ἄλλη πεποιθήσις μέσα εἰς τὸ στῆθος σου, παρὰ ὅ,τι ὁ λειτουργὸς τοῦ ὑψίστου δὲν αἰσθάνεται τί λέγει. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀν' εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας σου ὑπάρχῃ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ὡς ἔμβρυον, ἐμβρυογονία βέβαια ἐξετελέσθη εἰς τῆς καρδίας σου τὰ βάθη,

Ὅ,τι χρησιμεύει πολὺ εἰς τὸν σχηματισμὸν πεποιθήσεων καὶ εἰς τὴν διόπταν τοῦ αἰσθηματος εἶναι ἡ ἀνάγνωσις καταλλήλων βιβλίων. Ἐν ἀπὸ τὰ καταλληλότερα βιβλία εἶναι ἡ Τ-

εἰς Γραφή. Ἐκεῖ ὁ θιασώτης τοῦ ὠραίου εὐρίσκει θαυμασίας ὠραιότητας, ὁ φιλόσοφος τροφήν διὰ τὸν νοῦν τοῦ ἐκλεκτῆν, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ὁ ἐρευνητὴς δὲν θὰ στέρξῃ πολὺ εὐκολὰ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοιοῦτον οὐράνιον ἐντρυφήμα. Οἱ Μωῦσεῖς καὶ οἱ Ἡσαΐαι, οἱ Ἰωβ καὶ οἱ Δαβὶδ εἶναι κορυφαὶ τόσον ὑψηλαὶ καὶ ἑξοχοί, ὥστε, μᾶλλον τὰ ὑψηλὰ πετάματά της, ἀκόμη ἢ διανοία ἢ ἀνθρωπίνη δὲν τὰς ἔφθασεν.

Εἰς τὴν ἀναζωπύρῃσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος συντείνουν πολὺ θρησκευτικοὶ ὕμνοι, θρησκευτικὰ τραγούδια, γραμμένα μὲ αἶσθημα καὶ φαντασίαν εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν. Ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Γερμανίαν κατ' ἐξοχὴν θαυμάζουν τὴν εὐεργετικὴν τῶν ὕμνων καὶ τραγουδιῶν τούτων δύναμιν εἰς τὰς ψυχὰς ὅχι μόνον τῶν παιδίων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν πλέον ἀδιαφόρων διὰ τὴν θρησκείαν. Ἀξιοθαύμαστος εἶναι τῷ ὄντι ἡ θρησκευτικὴ ποίησις των, καὶ οἱ ἑξοχοὶ κατὰ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ποιηταὶ των.

Τὰ ἐκ τῶν Ἱερῶν Γραφῶν καὶ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν διδάγματα ζωοποιεῖ καὶ ἐμψυχώνει ἢ διὰ ζώσης διδασκαλία. Ἡ φωνή, τὸ σχῆμα, ἡ χειρονομία, ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου καὶ ἰδίως τοῦ βλέπου ἐγχαράσσουν βαθέως εἰς τὴν καρδίαν τὰς ὑψηλότητας ἀληθείας. Ἐξ οὗ καὶ πόλιν, εἰς κάθε χωροποῦλιν τῆς

Ευρώπης, καὶ ἰδίως τῆς Γερμανίας, ὑπάρχουν ἱεροκήρυκες καὶ τοιοῦτοι, ὥστε κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς συνήθεις ἀκροατὰς νὰ μὴ δύναται νὰ πεισθῇ, ὅτι εἶναι ἀνώτερός των εἰς τὴν μάθησιν. Οὗτοι δὲν ἐκτυλίσσουν δόγματα καὶ θεωρίας ὑψηλὰς . . . ἀλλὰ τὰς αἰωνίους ἀληθείας τὰς εὐαγγελικὰς, εἰς γλῶσσαν, ὅπου ὅλοι ἐννοοῦν. Καὶ ὅμως ὅλη ἡ ἐδική μας ἐπικράτεια οὐδὲ ἓνα σχεδὸν ἔχει ἱεροκήρυκα.

Ἀλλὰ τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ ἐξοχὸν στοιχεῖον, ὅπου εἶναι συμφωνότατον μὲ τὴν εὐφάνταστον καὶ εὐαίσθητον φύσιν τοῦ νεαροῦ μαθητοῦ, τὸ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον, κατ' ἐξοχὴν καὶ κατ' εὐθεϊαν, συντείνει εἰς τῆς εὐμαλάκτου καρδίας τὴν διάπλασιν εἶναι τὸ

ΩΡΑΙΟΝ

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει καθ' ἐκάστην ν' ἀκούῃ κἀνὲν γλυκὺ τραγοῦδι, νὰ διαβάῃ κἀνὲν ὥραϊον ποίημα, νὰ βλέπῃ κἀμμίαν ἐξοχὸν εἰκόνα, καὶ νὰ ἐκφράῃ κἀποιας ὥρας ἰδέας, ἀλλέως χάνει τὸ αἶσθημα τοῦ ὥραϊου καὶ τοῦ τελείου καὶ τὴν πρὸς τοῦτο τάσιν· ἀμβλύνεται. (Γκαίτς).

Ἡ οὐρανια ἐκείνη λάμψις, ὅπου σὲ σταματᾷ, σὲ ἀφίνει ἐκστατικόν· ἡ γὰρ ἐκείνη, ὅπου σε

χαροποιεῖ, σὲ ἐνθουσιᾷ, σὲ μεγαλύνει, εἶναι τὸ ὥραϊον. Τὸ ὥραϊον εἶναι τὸ σχῆμα κάποιου γλυκυτέρου ἀοράτου κόσμου ποθητοῦ· εἶναι τὸ θεῖον τὸ ἴδιον, ὅπου φανερόνεται ὑποκάτω ἀπὸ ἐκλεκτὰς αἰσθητὰς μορφάς. Αἱ ἐντυπώσεις τοῦ ὥραϊου εἶναι καθαρτήρια τῆς ψυχῆς· εἶναι ἡ ἰλαρὰ ὄψις τοῦ αἰωνίου καὶ τοῦ τελείου.

Ἐμπροσθεν τοῦ ὥραϊου ἡ καρδιά ἐμβαίνει εἰς λουτρόν· ἐκβαίνει ὡς ἀπὸ κολυμβήθραν Σιλωάμ. Ἐμπρὸς εἰς τὰς μορφάς τῆς ὠραιότητος στεκομένη ἡ ψυχὴ ἀποσπᾶται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ γήινα, αἰσθάνεται νὰ φεύγῃ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ σῶμά της τὸ ἔδαφος, καὶ γίνεται κἀτι πτερόεν, χερουβίμ· ἀποκτᾷ πτερὰ καὶ πτῆσιν, καὶ ἰδοὺ πετᾷ πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὴν θεότητα. Τὴν ψυχὴν αὐτὴν τὴν στερεῖται τότε ἡ γῆ, καὶ τὴν ἀπολαύουν οἱ ἀστερισμοί. Ἡ στιγμιαία θεὰ τῆς ὠραιότητος εἶναι ἡ διαρκεστέρα διδασκαλία. Αἱ ἐντυπώσεις τοῦ ὥραϊου εἶναι οὐράνια παραγγέλματα, θεῖαι ἐντολαί· εἶναι ὁ δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως. Θεώρησε τὸν νεαρόν αὐτὸν πρόσφυγα τοῦ παλαιοῦ ἔθνους τῶν ἀγαλμάτων, ὅπου εὐρηκεν ἄτυλον εἰς τὴν Φλωρεντίαν — τὴν Ἀφροδίτην τῶν Μεδίκων, καὶ οἱ κακοὶ διαλογισμοὶ θά σπεύσουν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν καρδίαν σου. Ἐδῶ

ἐνθρονίζομένη ἡ σεμνὴ θεότης δὲν ἀφίνει τόπον τῷ ὥραϊον ἐκτινάσσει σπινθήρας, καὶ

ἀνάπτει πυρκαϊάς· ἀνάπτει τὸ πῦρ τοῦ οὐρα-
νίου ἔρωτος καὶ τοῦ ἁγίου ἐνθουσιασμοῦ, μήτρας
τῶν μεγάλων ἀρετῶν καὶ τῶν μεγάλων πρά-
ξεων.

Διὰ τὰ φθάσωμεν εἰς τὸ καθ' αὐτὸ ὥραϊον,
τὸ μὴ γεμάτον σάρκας ἀνθρωπίνους καὶ χρώμα-
τα, πρέπει νὰ τὸ κατορθώσωμεν μὲ ἀναβιβα-
σμούς. Πρέπει ν' ἀναβιθασθῶμεν, μὲ τὸν Πλά-
τωνα, ἀπὸ τὸ ἐν ὥραϊον εἰς τὰ δύο, καὶ ἀπὸ
τὰ δύο εἰς ὅλα τὰ ὥραϊα. Πρέπει ν' ἀναβῇ ὁ
νοῦς μας ἀπὸ τὰ ὥραϊα σώματα καὶ ἀγάλματα εἰς
τὰ ὥραϊα ἐπιτηδεύματα· ἀπὸ τὰ ὥραϊα ἐπιτηδεύμα-
τα εἰς τὰ ὥραϊα μαθήματα, καὶ ἀπὸ τὰ ὥραϊα
μαθήματα εἰς ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὥραίου
μάθημα, εἰς τὸ καθαυτὸ ὥραϊον.

Πολλὰ ἔχει νὰ μᾶς δείξῃ ἡ φύσις τὰ ὥραϊά της.
Ἰδοὺ τὸ χάραγμα! ἡ ῥοδόδακτυλος αὐγή· ἡ χαρο-
ποιά, ἡ γεμάτη ἐλπίδας καὶ ζῶν κροκόπεπλος ὁμη-
ρικὴ ἡώς· εἶναι γλυκεῖα ὥρα· ἱερά. Εἰς τὴν σύνθε-
σιν τοῦ μεγάλου τούτου πίνακος ὅλα προσφέρουν
κάτι. Ψυχορραγεῖ ἡ νύκτα, καὶ βρέφος ἀκόμη ἡ
ἡμέρα κάπως παραδεισιακὰ χαμογελά, καὶ ἀνθο-
λογεῖ δι' αὐτὸ τὰ ἄστρα τοῦ ὁ οὐρανός. Τώρα
φεύγει ἡ συνοδεία τοῦ ὕπνου, τοῦ σκοταδιστοῦ
καὶ τῶν ὄνειρων πρὸς τὴν δύσιν καὶ πρὸς τὰ
καίμητριά· πρὸ ὀλίγου ἐδημιουργήθη τὸ φῶς ἀπὸ
τὴν θεότητα· τώρα ἀποχαιρετᾷ τὴν Ἰουλιέτταν ὁ

Ῥωμαῖος· τώρα ὡς θυμίαμα ὑφώνεται τοῦ ἐρη-
μίτου ἡ δέησις εἰς τὸν θρόνον τοῦ Αἰωνίου ὑπὲρ
τῆς βαθείας εἰρήνης τοῦ κόσμου. Μέγα ἀνοιγμα
τῆς φύσεως εἶναι ἡ αὐγή!

Ἰδοὺ ἡ ἡμέρα ἐκλινε, καὶ ὅλη ἡ ἔκτασις τῆς
γῆς ἀρχισε νὰ βυθίζεται εἰς τὸ ἀχανές πέλα-
γος τῆς σκιάσεως. Ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸ φαίνονται
αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων, γλυκὰ φλεγόμεναι ἀπὸ
τὸν βυθιζόμενον ἥλιον· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ βυθί-
ζονται μαραινόμεναι. Καὶ ἰδοὺ προβαίνει, χωρὶς
κάμμιαν σπουδὴν, καὶ χωρὶς κάμμιαν ὀκνηρίαν,
ἡ μεγάλη αὕτη ἀνάπαυσις τῆς φύσεως, τῶν ἀν-
θέων καὶ τῶν καρδιῶν, ὁ ὕπνος. Καὶ μόνον τώ-
ρα, ὅτε δὲν θορυβοῦν τὰ πάθη, θέλει νὰ ἐκτυ-
λίσσῃ τοὺς ἀπεράντους θησαυροὺς τῶν στολισμῶν τοῦ
ὁ οὐρανός.

Ἡ ἥβη τῆς ἡμέρας εἶναι ἡ αὐγή· ἡ ἥβη τοῦ
χρόνου εἶναι ἡ ἀνοιξίς (ὁποῦ ἀπερρίψεν ὡς ἀπο-
φόριον τὸ παλαιωμένον καὶ ἀνούσιον πρῶτόν της
ὄνομα, ἐστερημένον ἀπὸ γένος καὶ ζῶν)· εἶναι ἡ
ἐποχὴ τῶν ἀπείρων ὑμεναίων τῆς φύσεως. Τελοῦν-
ται τώρα οἱ γάμοι καὶ εἰς τὸ βασιλείον τῶν
φυτῶν καὶ τῶν ἀνθέων. Ἰδοὺ ἡ ἀπειρία τῶν
εὐωδῶν τούτων ποικιλοχρῶμων φαινομένων. Τὰ
στέλλει προαγγέλους της ἡ ἀπεράντος καρποφο-
ρῶν φύσις. Τέκνα τρυφερά τῆς ἀνοίξεως
γαίρετε, ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ ἀγγεῖα τῆς εὐωδίας καὶ τῆς

χάριτος, χαρήτε τὴν νεότητά καὶ τὴν ἀνθησίν σας· σύμβολα τοῦ ἀνοίγματος τῆς τεκνογονοῦσης φύσεως, μὴ λείπετε νὰ χύνετε τ' ἀρώματά σας εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀέρος, καὶ παρηγορίαν εἰς πᾶσαν ἀγαθὴν αἰσθαντικότητα.

Πολλὰ ἔχει τὰ ὠραῖά της ἡ φύσις. Ἡ φύσις εἶναι συνθεμένη ἀπὸ πλῆθος μεγάλων ἐκτάσεων καὶ ἐπιφανειῶν. Ἡ συχνὴ καὶ πρόθυμος θέα τῶν ἐπιφανειῶν τούτων εὐεργετῇ τὸ αἶσθημα. Αἱ μεγάλοι ἐπιφάνειαι ἔχουν κατ' ἐπιτακτικὸν διὰ τὴν ψυχὴν· ἐπιβάλλουν καποῖον ἀόριστον παγκόσμιον καθήκον. Τὸ ἐκτεταμένον λιβάδι, ἡ ἀπέραντος θάλασσα καὶ ὁ οὐρανὸς ὁ ἀχανὴς εἶναι οἱ κατ' εὐθείαν πλάσται τῆς καρδίας.

Ἡ φύσις προσφέρει τὸ ὠραῖον εἰς ἀσυμμέτρους διαστάσεις. Φεύγει τὰ μέτρα ἡ φύσις· τὰ μισεῖ. Ἡ τέχνη, τὸ πνεῦμα δαμάζει, μαλακύνει τὴν ὕλην τῆς φύσεως. Ἐπιβάλλει ἐπάνω της κανόνα καὶ μέτρον καὶ ρυθμὸν. Τὸ πνεῦμα ἐνεργεῖ τὴν συγχώνευσίν του μετὰ τὴν ὕλην. Μάλιστα τόσον χύνεται τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὕλην, ὥστε ἀπέναντί του, ἡ ψυχὴ δὲν βλέπει παρὰ πνεῦμα, καὶ διόλου λησμονεῖ τὴν ὕλην.

Μοιράζονται τὰς τέχνας τὰς ὠραίας ὁ τόπος καὶ ὁ καιρὸς. Τρεῖς παίρνει ὁ τόπος ὡς ὠραῖσμα αὐτοῦ τὰς ἄλλας δύο τὰς ἀφίνει ὡς κυρίας δαμαστροφίας τοῦ πανδαμότορος. Ἐκτατὴν καὶ ἄρα θέλουν

διὰ νὰ ζήσουν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ γλυπτική καὶ ἡ ζωγραφικὴ. Ἡ ἀγαπητὴ τοῦ Ὀρφῆος καὶ τοῦ Ροσίνη, ἡ ἐρασμία τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ τέκνου τῆς Στρατόφορδ, ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ὑπάρξουν καὶ χωρὶς τόπον. Ὁ τόπος ἀδυνατεῖ νὰ βάλλῃ ὅρια εἰς τὴν οὐσίαν των, ὡς ἀδυνατεῖ νὰ βάλλῃ ὅρια εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Ἀπεῖρου. Αὗται αἱ δύο κυρίως πλάττουν τὴν καρδίαν.

Αἱ δύο αὗται αὐτάδελφοι εἶναι αἱ ἀκούραστοι ἐργάτιδες τοῦ ἀερώδους αὐτοῦ ὕλικου, τοῦ φουσήματος, τῆς πνοῆς τῆς θεότητος—τῆς φωνῆς. Ἡ μία ἐπεξεργάζεται τὴν φωνὴν ὡς ἤχον, ἡ ἄλλη τεχνουργεῖ τὴν φωνὴν ὡς ἐννοίαν. Ἡ μία τακτοποιεῖ τὸν θόρυβον, τὸν πάταγον, τὴν ὕλην· ἡ ἄλλη ὀργανίζει ὅ,τι γαλήνιον, ὅ,τι εἰρηνικόν, τὴν ἐννοίαν. Τῆς μιᾶς ἡ χαράτης, ἡ ζωὴ της εἶναι ὁ θόρυβος. Ἡ ἄλλη δύναται νὰ ἐργασθῇ καὶ μετὰ λεπτὸν ψιθυρισμὸν, ὁμοιάζοντα μετὰ διαβαίνουσιν αὐρανὸν δύναται νὰ ἐργασθῇ καὶ εἰς τὴν βαθυτάτην σιωπὴν. Ἡ μία παράγει τοὺς ἀπείρους συνδυασμοὺς τοῦ ἤχου, ἡ ἄλλη τοὺς ἀπείρους τῆς ἐννοίας συνδυασμοὺς.

Ὅταν ἡ τέχνη τῶν ἤχων τινάσῃ τὸν ἀέρα πιστεύεις, ὅτι διὰ μιᾶς χίλια φιλάγαθα πνεύματα, εἰς αὐτοὺς τοῦ ἀέρος κοιμώμενα τοὺς κόλπους, καὶ ἐνῶ εἰς Ἡλύσια πεδία

καὶ εἰς νήσους τῶν Μακάρων μεταμορφόνουσιν τὰ πέριξ, λέγεις ὅτι γλυκὰ συνθλίβουν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀέρος, καὶ σταλάζουν παραδεισιακῆς γλυκύτητος χυμούς εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἐκστατικῶν θνητῶν. Ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ σπουδαία ἀσχολία τῶν πτηνῶν. Αὐτὴ, ὡς αἰχμάλωτον γοητευμένον, σύρει τὸν δηλητηριώδη δράκοντα ὀπισθέν της, κινεῖ λίθων ὄγκους καὶ δένδρων κορμούς, καὶ κρημνίζει τὰ τεῖχη τῶν Ἱερικῶ.

Ἡ ποίησις εὐρίσκεται εἰς ἐκστασιν ἐξαπλωμένη μ' ἐμπιστοσύνην ἄπειρον μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως τοὺς ἀρωματώδεις, χαίρεται τὰ μεθυστικὰ χαμόγελα καὶ φιληματά της, καὶ κάθεται εἰς τὸ πλευρὸν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν γλυκυτέραν στιγμήν αὐτοῦ. Ἐμπροσθέν της ἔχει τὰς ἀπεράντους ὠραίας ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ τὰ μαγνητιστικὰ θεάματα τῆς φύσεως, καὶ τοῦ κόσμου τὰ τερπνὰ καὶ τὰ ὠραῖα, καὶ ἀνωθεν αὐτῆς διαχυμένην ὡς ἀπέραντον γλαυκότητα, ἥ ὡς ἀστέρων ἀπειρίαν, τὴν αἰώνιαν ἀγαθότητα. Ὁρίζοντα ἔχει τὸ πανόραμα τῶν αἰώνων καὶ τῶν λαῶν τῆς γῆς. Δεξιᾷ ἔχει τὸν παράδεισον, διὰ τὰ ἐντροπᾶ ἐκεῖ μὲ τὰς ἀγνὰς ψυχὰς ἀριστερᾶ τὸν ἄδην, διὰ τὰ σφενδονήση ἐκεῖ τοὺς διεστραμμένους· καὶ εἰς τὴν στενὴν ἀκτὴν τοῦ κόσμου καθημένη, μὲ χερουβικὸν χαμόγελον μακρυῆς ὑπομονῆς, περιμένει νὰ ἰδῇ εἰς τὸ πέλαγος τῆς αἰώ-

νιότητος ὅ,τι ἀμάραντον ὠνειρεύθη εἰς τὸν θάρυβον τῆς γῆς.

Ὁ καταβράκτης λοιπὸν τοῦ Νιαγάρα καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ ἀπέραντος ἐπιφάνεια τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τῶν Μεδίκων, ὁ ἑναστρος οὐρανὸς καὶ ἡ Ἰλιάς, ὁ κύκνος καὶ ὁ Ῥοσίνης, τὸ ἀηδὸν καὶ ὁ Ῥιγκολέττος, ὁ ὀρίζων ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν πυραμίδων καὶ ὁ Προμηθεὺς Δεσμώτης, ἡ ῥοδοδάκτυλος αὐγὴ καὶ ἡ Παναγία τοῦ Ῥαφαήλ, τὸ, ὡς εἶν' ἀγγέλλειν . . . τοῦ Λεωνίδα καὶ τὰ ἱμαλάγια ὄρη, ὅλα ὅλα εἶναι θεάματα, εἶναι ἀκούσματα παραδεισιακὰ, εἶναι τὸ ἄνθος τῆς δημιουργίας καὶ ὁ ἀφρὸς τῆς πλάσεως· ἀποτελοῦν τὴν οὐρανίαν μέθην τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καθήκοντα ὑψηλὰ πρὸς τὸ ἄνθος τοῦτο, πρὸς τοῦτον τὸν ἀφρόν. Ἐχει καθήκοντα πρὸς τὴν αὐγὴν καὶ πρὸς τὰς Ἀλπεῖς, πρὸς τὸ πολύαστρον τοῦ αἰθέρος καὶ πρὸς τὰς Ἰλιάδας καὶ πρὸς τὰς Θεῖας Κωμωδίας, πρὸς πᾶν φέρον τὸ πῦρ τῆς ζωῆς ὠραῖον μάρμαρον καὶ πρὸς τοὺς θορύβους τοῦ Βέρντη καὶ τοῦ Ντονιτζέττη τοὺς εὐτάκτους· καθήκον πρὸς πᾶν ὠραῖον καὶ πρὸς πᾶν ὑψηλόν. Καθήκον ἔχει νὰ γονυπετήσῃ δι' ὀλίγας στιγμὰς ἡ καρδιά του ἐμπρὸς εἰς τὰς μεγάλας ταύτας ὀψεις τοῦ ἰδανικοῦ, ἐμπρὸς εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα πρόσωπα τοῦ

τὴν εὐσεβεστέραν θεολατρείαν, διότι ὀπισθεν τῶν
μεγάλων τούτων ἐμφανίσεων ἀπλόνεται καὶ ἀκουμ-
βᾶ, εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ γαλήνην, τὸ ἀπει-
ρον σχῆμα τοῦ ἀοράτου.

Πᾶσα ψυχὴ, πᾶσα καρδιά ἀνθρωπίνη χρέος ἔχει νὰ ὑποκλέψῃ στιγμὰς ἀπὸ τὰς μερίμνας τῆς ζωῆς, καὶ ν' ἀφελῇ ν' ἀκρόασθῃ τὰ παγκόσμια ἐκείνα ἀκουσμάτα, τὰ μουσουργήματα τοῦ Ὁμήρου καὶ τὰς τοῦ Ῥοσίνε ραψωδίας, τὰ ἰσοδυναμοῦντα μὲ ἀναγέννησιν. Ἔχει καθήκον νὰ σταθῇ εὐσεβῶς ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐμφανιζομένην αὐγὴν, ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐξαπλωμένην θάλασσαν, ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἀφροδίτην τῶν Μεδίκων, καὶ ν' ἀφελῇ νὰ περικυκλωθῇ ἀπὸ κάποιαν θορυβώδη σιωπὴν, ὅπου ἐκβαίνει ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἐπιφανειῶν τῶν.

Ὅλα ταῦτα τὰ ὠραία τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης ἔχουν πολὺ μεγάλην δύναμιν ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν, ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νεαροῦ μάλιστα μαθητοῦ· διότι οὗτος ἀκόμη δὲν εἶναι λόγος, λογικότης· ἀλλὰ, ὅπως αἱ ὠραῖαι τέχναι, αἰσθημα καὶ φαντασία καὶ μίμησις. Τὸ παιδίον εἶναι ζωγραφικὴ καὶ μουσικὴ καὶ ποίησις. Δὲν εἶδεν ἀκόμη τί κιβδηλεία κρύπτεται ὑποκάτω ἀπὸ εὐπρόσωπα σκεπασμάτων. Δὲν ἐδοκίμασε τὴν ἄψινθον τῆς ζωῆς. Ἀφαρπάζεται ἀκόμη ἀπὸ τὰς παιδρᾶς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων, καὶ ὀλω

σχεδιογραφῇ, καὶ ὅλω ἀγάλλεται, καὶ ὅλω τρα-
γουδᾷ. Βλέπει τὴν φύσιν νὰ ἔχη ἐξακολουθιὸν
μεϊδιάμα, καὶ χαμογελᾷ καὶ αὐτό.

Τὸ ὥραϊον μὲ τὰς ἐντυπώσεις του, ὡς μὲ παλάμας, μεταπλάττει τὴν ψυχὴν· τὴν θερμαίνει, τὴν μαλακύνει, ὡς κηρίον τὴν ἀναλύει, τὴν χωνεύει καὶ τὴν ἀγαλματόνει. Διὰ τοῦτο καλὸν θὰ ᾔτον ἂν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μεταβύθμισεων, ἐστολίζετο τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἀπὸ ἐκτυπώματα ὥραϊων ἀγαλμάτων καὶ ἀπὸ ἀντίγραφα ὥραϊων εἰκόνων. Μεγάλην ὠφέλειαν λοιπὸν θὰ προξενῇ ἡ παιδείυσις, ἂν στρέφῃ συχνὰ τὴν προσοχὴν τῶν παιδευομένων εἰς τὰ ὥραϊα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης, καὶ ἂν πλάττῃ καὶ λεπτύνῃ τοιοῦτοτρόπως τὴν αἰσθησίν των τοῦ ὥραϊου.—Πρὸ πάντων μουσικὴ νὰ εἰσαχθῇ.

Καὶ ὅμως, ἐν ᾧ ἀδιαφιλονεικῆτος εἶναι τοῦ ὠραίου ἢ δύναμις ἢ ἀναπλαστική, ἢ κοινωνία καὶ ἡ πολιτεία βανδαλικῶς, ὡς Ἀριστείδην τινά, τὸ ἐξώρισεν ἀπὸ τοῦς περιβόλους τῆς παιδείσεως, οὐδὲ δίδει τόπον ποῦ ποτε εἰς αὐτό. Ἐν ᾧ δὲ τοῦ ὠραίου αὐτοῦ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν δὲν φαίνεται ν' ἀναγνωρίζωμεν, οὐδὲ τὴν ὠραιότητα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ ἐκτιμῶμεν, καὶ ἀσεβῶς καὶ πρὸς αὐτὴν φερόμενοι τὸ ἀποσκυβαλίζομεν. Προσπαθοῦμεν ν' ἐπανασύρωμεν ἀπὸ τὰ κοιμητήρια τὴν λέξιν τὴν ἀσημάντον καὶ ἀνοήτου δι' ἡμᾶς σήμερον — καλὸν, ἀντὶ τῆς

ΟΡΘΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ,
 ὠραῖον, ἐν τῇ ἑκκροστικῇ λέξει — ὠραῖον.

Με ὅσα ἕως τώρα εἶπαμεν παιδεύεται, τελειοποιεῖται τὸ ἐν μέρος τοῦ ἀνθρώπου, τὸ πνευματικόν· ὁ νοῦς, ἡ καρδιά. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν κοινωνίαν δὲν ἐπιτυχαίνεται, ἂν τὸ πνεῦμα ὁμοιάζῃ πολεμιστὴν ὠχυρωμένον μέσα εἰς πύργου ἐρείπιον. Χρειάζεται τὸ πνεῦμα καὶ καλὰ νὰ ὑπηρετῇται. Τοῦ πνεύματος ὁ ὑπέρτης, τῆς ψυχῆς τὸ ὄργανον εἶναι τὸ σῶμα. Ἐκεῖνο, ποῦ ἐνδυναμώνει καὶ τελειοποιεῖ τὸ σῶμα εἶναι ἡ

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

Τῆς ψυχῆς εἰς σῶμα ὑγιὲς ἔσθ'.

(Ἡ ἐπιστήμη.)

Τὸ δοχεῖον τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ σῶμα, ὁ ἀργίλλος. Αὐτὸ τὸ δοχεῖον, ὁ ἀργίλλος αὐτὸς πρέπει νὰ ᾖ καθαρισμένος, καλὰ δουλευμένος, πλασμένος καλὰ καὶ καθάριος, διὰ νὰ μὴ βλαφθῇ, διὰ νὰ μὴ νοθευθῇ τὸ περιεχόμενον. Πολλάκις ἐβλάφθησαν ἐκλεκταὶ οὐσίαι ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ ἀγγείου, ὅπου τὰς ἐπεκίλειε.

Τὸ σῶμα εἶναι ναὸς· μία ἱερεῖα κατοικεῖ μέσα εἰς αὐτόν, ἡ ψυχὴ. Ὁ ναὸς πρέπει νὰ ᾖ ἀνάλογος μετὰ τὴν ἱερεῖαν· ἀνάλογος μετὰ τὴν λατρευομένην μέσα εἰς τὸν ναὸν θεότητα. Ὁ Πλάτων λογικώτατα ἐπαραινόντες, νὰ μὴ γὰρ κανεῖς

μόνον τὸ σῶμα χωρὶς τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο νὰ καθοδηγῇ παρομοίως, ὡς ἓνα ζευγάρι ἄλογα, ἐξευγμένα εἰς τὸν ἴδιον ῥυθμόν. Εἶναι παρατηρημένον, ὅτι, κατοικοῦσα ἡ ψυχὴ εἰς σῶμα στερεὸν καὶ εὐσταλές, καὶ αὐτὴ στερεὰ μορφώνεται καὶ εὐσταλὴς καὶ ἀκεραία.

Ἀλλὰ, καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς εὐεξίας τῆς ψυχῆς, τὸ σῶμα αὐτὸ πρέπει νὰ ᾖ ὑγιὲς καὶ δυνατόν. Εἰς τὴν μακρυνὴν σταδιοδρομίαν τῆς ζωῆς ὁ ἄνθρωπος ἔχει νὰ κάμῃ τόσας ἐκδρομὰς, ἔχει τόσα βάρη νὰ βαστάσῃ, τόσα προσκόμματα νὰ ὑπερπηδήσῃ· θὰ ὑπερνήκησῃ ἴσως τόσα τῆς τύχης ἐναντιώματα.

Θὰ πορισθῇ, θὰ μετακομίσῃ τόσον μακρόθεν τροφὴν διὰ τοὺς γέροντας γονεῖς, τροφὴν διὰ τὰ μικρὰ αὐτοῦ. Θὰ ἔλθουν ἡμέραι σοβαραί, ὅτε θὰ σιδηροφορήσῃ, θὰ φέρῃ ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους τοῦ τὴν στρωμνὴν, τὸν κοιτῶνά του σχεδόν· θὰ λάβῃ κάποιαν ἱεράν ἀγρίαν ὄψιν, καὶ θὰ μεταβληθῇ ἔξαφνα εἰς προμαχῶνα, καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ τότε, γεμάτων συγκίνησιν καὶ ἐμπιστοσύνην, θὰ προφυλαχθῇ ὅ,τι τιμιώτερον καὶ ὅ,τι ἀγιώτερον καὶ ὅ,τι μεγαλειότερας ἀξίας — ἡ πατρίς.

Θὰ φανοῦν ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ σταδιοδρόμου τούτου τὰ ἔχνη τοῦ καμάτου· ἰδρῶς ἀφθονος θὰ ρέουσι ἀπὸ τὰ πρόσωπόν του· θὰ ἔλ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

την αγωνίαν, θρήμβοι αἵματος θὰ χυθοῦν. ἐπά-
νωθέν του. Διὰ τοῦτο ἐξ ἅπαντος χρειάζονται μυ-
ῶνες ἐξησκημένοι. Οἱ βραχίονες οἱ δυνατοὶ δὲν
ἤμπορεῖ νὰ λείψουν.

Μὲ ἀκρόπολιν, περικυκλωμένην ἀπὸ τείχη ὁλοῦ-
θεν ἐτοιμόρροπα, ὁμοιάζει ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ὅπου
μέσα εἰς σῶμα ἀδύνατον σταθμεύει. Τοιαύτην
πόλιν, ψυχὴν τοιαύτην βῆμα πρὸς βῆμα πλησι-
άζει καὶ φοβερίζει ἡ πολιορκία, ἡ ἐκπόρθησις, ἡ
ὑποδούλωσις.

Ἀλλὰ πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ φεύγωμεν τὰ
ἄκρα, καὶ νὰ γυρεύωμεν τὴν τόσῃ ἱερὰν με-
σότητα, διότι καὶ τὰ παρὰ πολλὰ ὡς καὶ τὰ
παρὰ ὀλίγα γυμνάσια εἶναι βλαβερά· τὸ εἶπεν ὁ
Ἀριστοτέλης.

Ἔτσι τελειώνεται ἡ ἀνατροφή εἰς τὰ δύο της
μέρη, ἁ. ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα, ἤτοι ὡς πρὸς τὸ
νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, καὶ β'. ὡς πρὸς τὸ σῶμα.
Τὰ μέσα, ὅπου προτείνονται μὲ τοῦτο τὸ φυλλά-
διον ἔχω τὴν πεποίθησιν ἀκλόνητον, ὅτι πρέπει
νὰ θεωρῶνται ὀλιγώτερον ἀνωφελῆ ἀπὸ τὰ ὀλονέν
ὑπάρχοντα εἰς χρῆσιν. — Ἡ γοητεία, ὅπου ἐξυ-
πνᾷ τὴν ζωηρὰν φιλοτιμίαν τοῦ μικροῦ μαθη-
τοῦ, καὶ ὅπου τὸν παρασύρει νὰ δοθῇ ὅλος εἰς
τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἑαυτοῦ, νὰ ἀρπάξῃ διὰ
τοῦτο ὥρας ἀπὸ τὸν ὕπνον του, στιμμάς νὰ πε-
ρικόπητῃ ἀπὸ τὰ παιγνίδια του, εἶναι ὁ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Τὸν δεξιόν τετέλεκα, τὴν
πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπό-
κειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης
στέφανος... (Τῶν ἐθνῶν ὁ
διδάσκαλος.)

Τὸ μικρὸν, τὸ τρυφερὸν δένδρον ἔχει ἐν σχέ-
διον, τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ.
Ζητεῖ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Θέλει
ν' ἀπλώσῃ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀέρος τοὺς
κλώνάς του, εἰς τὰ σπλάχνα τῆς γῆς τὰς ρί-
ζας του. Θέλει νὰ πιάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσό-
τερον τόπον μὲ τὸν ἴσκιον του. Θέλει νὰ στο-
λίσῃ τοὺς κλάδους του μὲ ἄνθη, νὰ μεταποιήσῃ
ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἄερα εἰς εὐωδίαν.
Θέλει ν' ἀντικαταστήσῃ εἰς τὰ ἄνθη του καρ-
πούς· μὲ τοὺς καρπούς του νὰ φαιδρύνῃ ὅσον τὸ
δυνατὸν περισσότερους θνητούς. Θέλει νὰ κάμῃ
κατακτήσεις, τρόπον τινά, καὶ νὰ θεμελιώσῃ καὶ
αὐτὸ κάποιον κράτος. Εἰς ἓνα λόγον θέλει καὶ
αὐτὸ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀπέραντον ἐργασί-
αν τῆς οὐσίας, καὶ εἰς τὸν στολισμὸν τῆς παγ-

ἐπιποθεῖ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Μέσῃ
εἰς τὴν ἀχανῆ ταύτην τάξιν τοῦ σύμπαντος ἔχει
καὶ αὐτὸς ἐν σχέδιον ν' ἀποκρυσταλλώσῃ εἰς
πράγμα.

Κυριεύεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ὅτι ἔχει βαρεῖαν εὐθύνην ἂν δὲν ἐκτείνῃ, ἂν δὲν ἐκτυλίξῃ τὸν ἑαυτὸν του· ἂν δὲν δείξῃ εἰς τὸν κόσμον ὅ,τι εἶναι. Καὶ τῷ ὄντι, εὐθύνην ἔχει ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ κόσμου, ἀπέναντι τῆς φύσεως καὶ τοῦ δημιουργοῦ. Φιλοτιμεῖται νὰ δείξῃ τὴν ἀξίαν του, τὴν ἀξίαν ἐκείνην, ὅπου πιστεύει χρήσιμον εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὸν κόσμον· φιλοτιμεῖται, ἀφοῦ βλέπει πῶς καὶ ὅλος ὁ κόσμος καὶ ὁλόγου-ρα ἡ φύσις δείχνει ὅ,τι ἔχει, δείχνει ὅ,τι εἶ-ναι. Ἐχει μάλιστα καθήκον νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ὁ ἤλιος δὲν ἀναβάλλει ποσὼς νὰ δεῖξῃ εἰς
τὸν κόσμον τὸν μεγαλοπρεπῆ δίσκον του καὶ
τὴν λαμπρὰν ἀνατολὴν του, ὅταν ἡ ὥρα ἔλθῃ
νὰ κάμῃ τὸ σοβαρὸν τοῦ ἔργου τοῦτο, τὸ λαμπρὸν
αὐτὸ πρὸς τὸν κόσμον μας καθ' ἡμέραν. Δὲν ἀρ-
νεῖται διόλου ὁ βαθύτατος οὐρανὸς νὰ δεῖξῃ, ὡς
ἐορτῆς φωτοχυσίαν, τὴν ἀπειρίαν τῶν κόσμων του,
ὅταν ἀρχίσῃ ἡ δύσις τοῦ φωτὸς νὰ τὸ ζητῇ.
Μὴ πιστεύετε, ὅτι καταβάλλει καμμίαν προσπά-
θειαν ἢ ἀνοιξίς, νὰ κρύψῃ εἰς ὅσον τὸ δυνατόν
δυσθεώρητον βάθος τὴν ἀπειρίαν τῶν σχεδίων καὶ
τῶν χρωμάτων τῶν ἀνθέων τῆς, τῆς εὐωδίας τῶν τῆς

μεθυστικάς, καὶ τὴν μεγάλην τῶν καρπῶν τῆς προ-
 παρασκευῇ. Ὅχι πλέον ἀργὰ οὐδὲ πλέον γοργὰ ἀπο-
 τὸν καιρὸν τὸν διωρισμένον, με βαθὺ χαμόγελον, ὅπου
 ἀνοίγει τὰ οὐράνια, καὶ με μαγευτικὴν φιλοστορ-
 γίαν προβάλλει αὕτη τὸ στῆθός της, καὶ ἀνοίγει
 τὰ νεαρὰ γεμάτα γάλα μοσχοδόλα της βυζιά,
 καὶ προσφέρει τροφὴν εἰς τὸ περιμένον τέκνον
 της — εἰς τὴν ἀνθρωπότητα· εἰς πᾶσαν πνοήν.

Τὴν καλὴν ἐπιδείξιν ἀγαπᾷ ὅλος ὁ κόσμος, ἀπὸ τὸν μικρὸν Χέροια, ὅπου οἰκοδομεῖ τὴν κερύνην του πυραμίδα — ἀπὸ τὴν μέλισσαν, ἕως τὸν Νιούτων, ὅπου δείχνει τὸ ἐκτύλιγμα τοῦ διαγράμμου του. Τὴν καλὴν ἐπιδείξιν ἀγαπᾷ καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος ὁ ἄψυχος, ἀπὸ τὸν Γαλαζιάν, ὅπου ἐπιδείχνει τὴν ἀπειρίαν τῶν ἡλίων του, ἕως τὸ ἄνθος, ὅπου σπουδάζει νὰ παραμερίσῃ χῶμα καὶ χαλίγια, διὰ νὰ φανῇ ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἔδαφος, διὰ νὰ προσθῇ νὰ λάβῃ μέρος καὶ αὐτὸ εἰς τὴν πανήγυριν τῶν ἀνθέων τὴν μεγάλην.

Πᾶσα ἀξία πρέπει νὰ δειχθῇ, πλὴν ὅχι διὰ
νὰ δειχθῇ, ὅχι ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπερετῆσθῇ τῆς δημιουργί-
ας τὸν σκοπὸν τὸν ὑψηλόν. Διὰ τοῦτο ὅταν
πρέπει καὶ ὅπως πρέπει, πρέπει νὰ δειχθῇ. Τότε
ἀποτελεῖ τῆς ἀρμονίας τῆς παγκοσμίου φθογγῆς.

Ἵπερβολικὴ μανία ν' ἀναβαίνει κἀνεὶς τὰς στέγας
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ τὴν ἀξίαν του, τοῦτο δύναται
ΔΗΜΟΔΟΤΗΣ τὸν ἄνθρωπον νὰ ὀρέσῃ εἰς τοὺς θεατὰς τὸ ἀποτέ-

λεσμα, ποῦ προξενεῖ ἡ θάλασσα εἰς τοὺς στομά-
χους τῶν μὴ συνειθισμένων νὰ ταλαντεύωνται
ἐπάνω εἰς τὰς πλάταις τῆς. Ἀλλὰ καὶ ὑπερ-
βολικὸς ζῆλος νὰ περιέρχεται τις γῆν καὶ θά-
λασσαν, καὶ νὰ ζητῇ ἄντρα καὶ σπῆλαια, διὰ
νὰ κρύψῃ ὅ,τι δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἄξια, τοῦ-
το εἶναι τίτλος διὰ νὰ γίνῃ τις κάτοικος κἀν-
ενὸς καταλλήλου καταστήματος φιλανθρωπικοῦ.

Καὶ αὐτὸ λοιπὸν τὸ βλάστημα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ
μικρὸς μαθητὴς, ἀγαπᾷ νὰ δείξῃ τὴν ἀξίαν του·
δὲν βλέπει τὴν ὥραν νὰ δείξῃ τὴν ἰδιαιτέραν φι-
λομάθειαν, τὴν ἐπιμελείαν του· τὴν ἰκαρότητα
του καλὰ νὰ ἀπαγγείλῃ, τὴν ἐτοιμότητά του
ἀκριβῶς νὰ ἐπαναλάβῃ ὅ,τι ἠκροάσθῃ, τὴν ξεχω-
ριστὴν εὐφυΐαν του νὰ ἐξηγήσῃ τὸ νόημα δυσκο-
λονοήτων λέξεων· ἀλλὰ ἐπιθυμεῖ νὰ δείξῃ ταῦτα
ὑποκάτω ἀπὸ ὅρον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴν ἀπαντήσῃ
ψυχρότητα εἰς τὸ σχολεῖον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ
γίνῃ ἔπειτα ἀντικείμενον μίσους, στραγγαλισμοῦ εἰς
τὸν δῆμον, εἰς τὴν κοινωνίαν δι' αὐτὸ τοῦτο
ὅτι διεκρίθη εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἐπιθυμεῖ, χωρὶς κάμμιαν ἀμφιβολίαν, νὰ δεί-
ξῃ τὴν καλὴν ὄψιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ ὑπὸ
τὸν ὅρον νὰ λάβῃ δι' αὐτὸ ὅ,τι λαμβάνει ὁ
Ὀλυμπιονίκης — στέφανον· ὑποκάτω ἀπὸ τὸν ὅρον
νὰ λάβῃ βραβεῖον, ἀμοιβήν, τιμὴν, διάκρισιν. Καὶ
ὁ μάρτυς, ὅπου εἰς τὸν τροχὸν ἀσπάζεται, σιγᾷ

καὶ ἀποθνήσκει, δὲν δείχνει ὅλην τὴν δύναμιν
τῆς σιωπῆς, ἀπὸ ὑπερβολικὴν μανίαν ν' ἀποτε-
λέσῃ αὐτὸς μικρὸν ἀπόστημα τοῦ χάους, ἀλλὰ
διὰ νὰ λάβῃ τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφα-
νον εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων.

Ὁ στέφανος, καὶ τὸ βραβεῖον, ἡ ἀμοιβή, ἡ
διάκρισις, ἡ τιμὴ, κάποιον παράσημον, κάποιος
βαθμὸς, κάποιον συγχωρημένον προνόμιον τε-
ραστικῶς συντετεῖ εἰς τὸ νὰ ἐξυπνήσῃ τὴν φι-
λοτιμίαν τοῦ νεαροῦ μαθητοῦ, ἂν τύχῃ αὕτη
νὰ εὐρίσκεται ἀποκαρωμένη εἰς τῆς καρδίας του
τὰ βᾶθη.

Τρεῖς εἶναι αἱ περιφέρειαι, ὅπου ἡμποροῦν νὰ
προετοιμάσουν καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τὸν μικρὸν
μαθητὴν τὸν στέφανον· α'. τὸ σχολεῖον καὶ οἱ
γονεῖς· β'. ὁ δῆμος· καὶ γ'. ἡ πολιτεία καὶ ἡ
κοινωνία. Ὅ,τι ζητεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνηλίκου αὐ-
τοῦ φοιτητοῦ τοῦ σχολείου εἶν' ἐκεῖνο, ποῦ ζη-
τεῖ ὅλη ἡ ἀνθρωπότης· ἐκεῖνο, ποῦ ζητεῖται εἰς
ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς θεμιδος· ὅ,τι θ' ἀποδοθῇ
ἀπὸ τὸ φοβερὸν αἰώνιον κριτήριον — δικαιοσύνη.
Δικαιοσύνην ζητεῖ ὁ μικρὸς σπουδαστής. Θέλει νὰ
μὴ δειχθῇ φιλομαθὴς, ἐπιμελὴς, εὐπειθὴς — εἰς
μάτην. Ἐκφωνεῖ ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς καρδίας του
ὅ,τι ἐκφωνεῖ καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος· «λοιπὸν ἀπό-
κατα πόρ· ὅ,τι τῆς δικαιοσύνης ΣΤΕΦΑΝΟΣ...!»
Ἡ ἐκπαίδευσις καθήκον ἔχει νὰ ἀναδείξῃ καὶ

ΙΑΚΩΒΕΤΙΩΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΤΕΠΙΣΤΗΜΕΥΣΕΩΣ

νὰ τιμᾷ καὶ νὰ βραβεύῃ τὸν διακρινόμενον μαθητὴν, καὶ νὰ διακρίνῃ διατὶ ἰδίως βραβεύει καθένα. Ὁ παιδευτὴς εἶναι εἶδος κριτοῦ, δικαστοῦ. Πρέπει ν' ἀποδίδῃ εἰς ἕκαστον ὅ,τι τῷ ἀνήκει. Δὲν εἶναι πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ ἰσοπολιτεία τῶν μαθητῶν, ὅπως καὶ ἡ ἀνθρωπότης, νὰ ἔχῃ μεγαλειτέραν χρεῖαν ὅσον ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην.

Ἐν ἀπὸ τὰ ὅχι εἰς τὸ ἄκρον φαιδρυντικὰ συμπτώματα τῆς ὀλίγιστα ζηλευτικῆς ἀδιαφορίας τῶν πολιτῶν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ὑπάρχει, ὅτι σπανιώτατον φαινόμενον εἶναι πολίτης νὰ ἐπισκέπτεται σχολεῖον ἀπὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν. Ὡς ἡμπορεῖ νὰ μὴν εἶναι χλιαρὰ ἡ ἐκπαίδευσίς ἀφ' οὗ οἱ ἀπ' εὐθείας, οἱ πλέον ἐνδιαφερόμενοι ἀμιλλῶνται ποῖος νὰ δειχθῇ ὁ μᾶλλον ἀνάληγτος; Αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις τῶν πολιτῶν εἰς τὸ σχολεῖον αὐξάνουν καὶ τὸν ζήλον τῆς ἐκπαίδευσως καὶ τῆς νεότητος τὴν φιλοτιμίαν. Καὶ ἡ μέριμνα τῶν πολιτῶν πάλιν αὕτη θὰ ᾔῃ ἐν ἀπὸ αἵτια, νὰ πλησιάζουν οἱ στεφάνοι τὰς κεφαλὰς τῶν σπουδαστῶν.

Μάλιστα καλὸν θὰ ᾔῃ, ἂν μὲ νόμον αὐστηρὸν ὑπεχρύνοντο οἱ γονεῖς νὰ ἐπισκέπτονται δύο τρεῖς φοραὶς τὸν μῆνα τὸ σχολεῖον, καὶ ἂν (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιώδες) ἐλαμβάνοντο φροντίς, νὰ ἐκτελῇται αὐστηρότατα ὁ τοιοῦτος νόμος. Ἀλλοίμον, κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ μὴ παρουσιάσῃται

εἰς τὰς ἐξετάσεις ἂν δὲν ᾔῃαι ὁ γονεὺς παρών.

Τὴν χλιαρότητα τοῦ παιδευτοῦ, τοῦ γονεῖος, τοῦ πολίτου, παρακολουθεῖ ἡ ψυχρότης τοῦ δήμου, τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν. Μεγαλειτέρος χλευασμὸς ἀπο τοὺς δήμους πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν δὲν εἶναι παρὰ, ἐνῶ σπαταλοῦν τόσα κ' ἄλλα τόσα διὰ τόσα... ἀπο τὰ ταλαίπωρα ταμεῖά των, νὰ μὴ ψηφίζουσιν τακτικῶς ποσὸν διὰ βραβεῖα τῶν διακρινόμενων μαθητῶν. Ἀλλὰ τὰ βραβεῖα νὰ ᾔῃαι περιλαμπρά καὶ κάποιας ἀξίας, διότι οἱ τοιοῦτοι στέφανοι ἀκοίμητον κρατοῦν τὴν φιλοτιμίαν τῶν σπουδαστῶν.

Πλὴν ἡ μέριμνα μόνῃς τῆς ἐκπαίδευσως καὶ τῆς οἰκογενείας δὲν ἀρκεῖ. Πρέπει νὰ συμπληρωθῇ κ' ἐπισημοποιηθῇ, νὰ εἰπωμεν ἔτσι, ἀπὸ τὴν σοβαρὰν καὶ ἐξακολουθιὴν φροντίδα τῆς πολιτείας, τῆς κοινωνίας. Ἀλλοίμονον ἂν ἀνανοηθῇ ὁ νεαρὸς μαθητὴς, ὅτι ἡ πολιτεία καταβάλλει γιγαντιαίας προσπάθειάς διὰ νὰ βραβεύσῃ ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ ἐναντίον, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ συνετοῦ καὶ τοῦ τιμίου. Μαρasmus πλακόνει τὴν φιλοτιμίαν του, καὶ τότε τετέλεστα...

Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡ πολιτεία, ὡς ἐκβαίνει τελειοδιδάκτος ὁ νεαρὸς μαθητὴς ἀπὸ τὸ σχολεῖον, νὰ ἔχῃ ἑτοιμον δι' αὐτὸν κάποιον στέφανον. Ἐνδεῶς καὶ ἡ πολιτεία νὰ πληροφορῇται ἐπιμελίστα-

τα ποῖοι οἱ διακρινόμενοι μαθηταί, καὶ νὰ βραβεύῃ αὐτοὺς εἴτε μὲ ὑποτροφίας (τῶν ὁποίων ὁποία χοῆσις γίνεται εἶναι πασίγνωστον...), εἴτε μὲ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, εἴτε μὲ προβιβάσμιους εἰς αὐτὴν, εἰς τὸν στρατόν· καὶ τέλος μὲ ὅλα τὰ μέσα ὅπου ἔχει. Καὶ ἡ κοινωνία πάλιν δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἐξοπίσω εἰς τὴν ἐκτίμησιν καὶ βράβειον τῆς ἀξίας τῶν μικρῶν αὐτῶν πολιτῶν.

Ἄφ' οὗ ὅλα τ' ἀγαθὰ τῶν μικρῶν τούτων μαθητῶν τῶν ἐκλεκτῶν θ' ἀνήκουν εἰς τὸν δῆμον, εἰς τὴν πολιτείαν, δὲν εἶναι, μὰ τὴν θέμιν, εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἄδικον, ν' ἀνήκῃ καὶ εἰς τούτους μέρος καὶ μικρὸν τῶν τόσων ἀγαθῶν τοῦ δήμου, τῆς πολιτείας, τὰ ὁποῖα κατασπαστεύονται εἰς ὅ,τι ἄχρηστον καὶ εἰς ὅ,τι ἄχρεϊον.

Εἰς μέγιστον βαθμὸν συντείνει νὰ κεντηθῇ ἡ φιλοτιμία τῶν νεαρῶν μαθητῶν, γοργὰ νὰ κινηθῇ τῶν πολιτῶν τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ ἡ — δημοσιότης. Αἱ ἐξετάσεις τῶν σχολείων γὰ μὴ γίνονται ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ μὲ προκηρύξεις εἰς ἐφημερίδας. Νὰ δημοσιεύωνται τὰ ὀνόματα τῶν διακρινομένων μαθητῶν· νὰ δημοσιεύονται καὶ τοῦ δήμου, τῆς πολιτείας αἱ βραβεύσεις εἰς αὐτοὺς τοὺς διακρινομένους.

Ἄφ' ὅσα εἴπαμεν ἐξ ἀρχῆς περὶ μορφώσεως τοῦ νοῦ, περὶ διαπλάσεως τῆς καρδίας, περὶ ἀσκήσεως τοῦ σώματος τοῦ μικροῦ πολίτου ἰδοὺ νῦν

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

(Ἡ αὐτοαλήθεια)

Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία διψᾷ ἀνάπλασιν. Ἐάν θέλομεν νὰ γίνῃ μία καλὴ ἀρχή, πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι πᾶν ἄλλο, ὡς σπουδαῖον τυχόν θεωρούμενον, σπουδαῖον δὲν εἶναι, παρὰ τοῦτο καθ' αὐτὸ, νὰ σπεύσωμεν, μὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἄκρας στοργῆς, νὰ μεταρρυθμισθῇ τὸ ἄθλιον ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα ἐν γένει· ἰδίως ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις. Τοῦτο τῶν ἀδυνάτων εἶναι, φρονούμεν, νὰ πραγματοποιηθῇ, ἂν δὲν γίνουν τὰ ἐξῆς.

Α'. Νὰ συστήθουν διδασκαλοσχοলাί.

Β'. Νὰ βαλθῇ ἐπάνω ἡ παρασιατικὴ καὶ μαιευτικὴ μέθοδος· νὰ καταργηθῇ ἡ ἀλληλοδιδασκικὴ. Νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ἀσήμαντον, ἀλλὰ μάλιστα ὡς ἐξαγόμενον καὶ ὡς ἀπόδειξις τῆς ὡς πρέπει κατανόησεως τοῦ κειμένου ἀπὸ μέρος τοῦ μαθητοῦ ἡ καλὴ ἀνάγνωσις. Νὰ γίνῃ ἀντικείμενον φροντίδος καὶ ἡ τέχνη, ὅπου κατασταίνεται ἀρεστὰ καὶ τὰ ἀγγίσματα τῶν γραμμάτων, δίδουσι εἰς αὐτὰ

Γ'. Νὰ εἰσαχθῇ ἡ ὅλως ἄγνωστος εἰς τὰ σχολεῖα σύνθεσις ἢ ἡ ἐκθεσις ἰδεῶν.

Δ'. Νὰ εἰσαχθῇ ἡ ὁμιλουμένη γλῶσσα, δηλ. τὸ λεκτικόν καὶ οἱ τύποι τῆς νέας ζωῆς καὶ τοῦ τελειότερου ὀργανισμοῦ τῆς κοινωνίας· καὶ ἀξιοπρεπῶς ν' ἀποσυρθῇ ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ ἀπὸ τὰς αἰθούσας τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ε'. Νὰ συνταχθοῦν εὐμέθοδα βιβλία· ν' ἀπορρίψωσιν τὰ τραγελαφικὰ καὶ κακοῦργα.

ΣΤ'. Νὰ γίνῃ ἀντικείμενον σπουδαίας μερίμνης ἡ διάπλασις τῆς καρδίας. Κοντὰ εἰς τὰλλα νὰ εἰσαχθῇ πολιτικὴ κατήγησις, ὅπου νὰ διδάσκῃ ὅχι τόσον τὰ δικαιώματα, ὅσον τὰ χρεῖα τοῦ δημότου, τοῦ πολίτου τοῦ Ἑλλήνου. Διόλου μὲ τὰ ἥθη ἄσχετος δὲν εἶναι καὶ ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία. Διδασκομένη θ' ἀπεμάκρυνε τὸ τρομακτικόν φάντασμα τῆς χρεωκοπίας, ὅπου φοβερίζει καὶ ἐρημόνει οἰκίας, πόλεις, κράτη.

Ζ'. Νὰ θεωρηθῇ τὸ ὥραϊον ὡς τὸ διαπλαστικώτατον στοιχεῖον· νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὰ κύρια μέσα τῆς ἐκπαιδεύσεως· κυρίως ἡ μουσικὴ.

Η'. Νὰ εἰσαχθῇ ἡ γυμναστικὴ.

Θ'. Ὁ δῆμος καὶ ἡ πολιτεία νὰ μὴν ἐκλαμβάνουν ὡς γελοιωδέστατον τὸ χρέος των ν' ἀμιλλῶνται τίς νὰ δώσῃ τὰ τιμητικώτερα καὶ προαγωγικώτερα βραβεῖα εἰς τοὺς διακρινόμενους εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἔτσι νὰ καταρτισθοῦν κατ' ἀρχὰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν πρωτευουσῶν τῶν Νομῶν. Ταῦτα, διὰ κάμποςόν καιρὸν, νὰ χρησιμεύουν ὡς διδασκαλοσχοলাὶ διὰ τῶν ἐξοχικῶν δόμων τὰ σχολεῖα, ἕως ὅτου καταρτισθοῦν καὶ ταῦτα ὅπως πρέπει.

Ἄς διαδοθῇ μὲ τοιοῦτον σύστημα ἡ γνησία πρακτικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἀνατροφή· ἃς γνωρίσῃ καὶ ἃς συναισθανθῇ μὲ αὐτὴν καθεὶς τὰ χρεῖα καὶ τὰ δικαιώματά του, ὡς πολίτης, ὡς ἄνθρωπος, κ' ἔπειτα ἃς ἔρχωνται ὅσον θέλουν τὰ τάγματα τῶν ἀθανάτων τῶν Περσῶν καὶ οἱ ἱεροὶ λόγοι τῶν Θηβαίων καὶ αἱ Μακεδονικαὶ φάλαγγες καὶ αἱ λεγιῶνες τῶν Ῥωμαίων, νὰ ὑποστηρίζουν τὸ τυραννικώτερον σύστημα τοῦ κόσμου· εἰς τὴν ἄμμον θεὰ κτίζουν.

ΤΕΛΟΣ.

Σημ. Τὰ τυπογραφικὰ λάθη ὡς καὶ τὰς τυχόν παραδρομὰς τοῦ κονδυλίου θὰ τὰ διορθώσῃ ἡ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ἀναγνώστου.
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.52.48.0022

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ